

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896. Andra Kammaren. N:o 20.

Tisdagen den 17 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 dennes.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

1:o) att riksdagsmannen herr *O. W. Lindh*, på grund af sjukdom (inflammation i svalget) är tills vidare urståndsatt att infinna sig vid riksdagen, intygar,
Sefle den 16 mars 1896.

H. Walldow,
prov. läkare.

2:o) att ledamoten af Riksdagen herr *Olof Melin* är tills vidare af sjukdom hindrad att närvara vid Riksdagens sammanträden, intygar,
Stockholm den 16 mars 1896.

P. J. Wising,
med. d:r.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *C. R. Wersäll* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändring i gällande bestämmelser i fråga om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket, hvilken proposition bordlades.

§ 4.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

1:o) År 1896 den 16 mars sammanträdde kammarens valmän för att jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen utse dels fullmäktige i riksbanken efter herrar *O. Jonsson* och *S. G. von Friesen*, hvilka

voro i tur att afgå, dels suppleanter för Riksdagens samtliga fullmäktige i riksbanken; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till

fullmäktige återvalde:

riksdagsmannen <i>Sixten Gabriel von Friesen</i> med samtliga eller	48 röster,
riksdagsmannen <i>Olof Jonsson</i> i Hof med samtliga eller	48 "

samt till *suppleanter*, för tiden från valet, till dess nytt val under år 1897 försiggått, jemväl återvalda:

öfverstelöjtnanten <i>Oscar Waldemar Falkman</i>	med 48 röster,
grosshandlaren <i>Hjalmar Horngren</i>	" 47 "
advokatfiskalen <i>Karl Hjalmar Abraham Nehrman</i>	" 46 "
<i>Lasse Jönsson.</i>	<i>Chr. Lundeberg.</i>
<i>Fr. von Strokirch.</i>	<i>A. P. Danielson.</i>

och 2:o) år 1896 den 16 mars sammanträdde kamrarnes valmän för att jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen utse dels fullmäktige i riksgäldskontoret efter herrar J. Johansson och G. F. Östberg, hvilka voro i tur att afgå, dels suppleanter för Riksdagens samtliga fullmäktige i riksgäldskontoret; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till

fullmäktige återvalde:

riksdagsmannen <i>Johan Johansson</i> i Noraskag	med 48 röster,
vice talmannen i Riksdagens Andra Kammare	
<i>Gustaf Fredrik Östberg</i>	" 48 "

samt till *suppleanter* utsedde för tiden från detta val till dess nytt val under år 1897 försiggått:

kamreraren <i>Erik Vilhelm Lilliesköld</i>	med 48 röster,
riksdagsmannen <i>Carl Nyström</i>	" 47 "
riksdagsmannen <i>Reinhold Viktor Ramstedt</i>	" 46 "
<i>Lasse Jönsson.</i>	<i>Chr. Lundeberg.</i>
<i>Fr. von Strokirch.</i>	<i>A. P. Danielson.</i>

Jemte det protokollen lades till handlingarne, beslöt kammaren, att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af protokollet om dessa val underrättas för afgifvande af förslag till såväl förordnanden för de valde och skrifvelse till Konungen med anmälan om de försiggångna valen som ock till den paragraf, som derom borde i riksdagsbeslutet intagas.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring, lag angående ändrad lydelse af 3, 58 och 69 §§ i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866, lag om ändrad lydelse af 6 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den

16 juni 1875 och lag om ändrad lydelse af 58 § i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875.

Vid föredragning dernäst af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863, begärdes ordet af

Herr Hedin, som anförde: Ingressen till den föredragna kongl. propositionen lyder: "Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kongl. Maj:t härmed, jemlikt 87 § regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen om allmänt kyrkomöte, hvilken ändrade lydelse kyrkomötet, på sätt dess här bilagda underdåniga skrifvelse utvisar, för sin del godkänt." Förordningen om allmänt kyrkomöte af den 16 november 1863 har tillkommit uti den för stiftande af allmän civillag i grundlagen utstakade ordning. Genom denna förordning förlänades icke åt kyrkomötet någon annan befogenhet än den, att i kyrkliga mål, och absolut icke i några andra, afgifva utlåtanden, önskningar och föreställningar. Det var allt. Först genom de i samband med antagandet af ny riksdagsordning beslutade förändringarne i 87, 88 och 114 §§ regeringsformen erhöll kyrkomötet rätt till veto mot ändring och förklaring af kyrkolag samt mot ändring i presterskapets privilegier. Förordningen åter af den 16 november 1863, som konstituerade sjelfva kyrkomötet, den är icke kyrkolag, utan den faller uteslutande under Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslutanderätt. Kyrkomötet har icke något veto mot förändring i eller ens mot fullständigt upphäfvande af denna förordning. Den omständigheten, att kyrkomötet sålunda icke kan upphäva sig till motvärn mot statsmagten, derest den skulle finna lämpligt att ombilda kyrkomötesinstitutionen eller att helt och hållet afskaffa den, den omständigheten väckte också strax ganska bitter klagan. Icke endast väcktes motion i presteståndet af herr Sondén, gående ut derpå att kyrkomötesförordningen skulle förklaras ega egenskap af kyrkolag, utan det påpekades också af de presterliga reservanterna i konstitutionsutskottet mot Kongl. Maj:ts förslag till ny riksdagsordning, att det vore någonting för kyrkan synnerligen betänkligt, att kyrkomötesförordningen icke utrustade kyrkomötet med veto mot ändringar i sjelfva den förordning, af hvilken kyrkomötets tillvaro skulle bero. I nämnda reservation mot konstitutionsutskottets utlåtande år 1863 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny riksdagsordning, yttras, bland annat, af biskopen, doktor Anjou, doktorerna Lindgren, Rundgren, Wensjoe och Ljungdahl samt domprosten doktor Sundberg: "— så fordrar i alla fall den nya ställning, som blifvit åt kyrkan anvisad, ett stöd i grundlagen, hvilket i det kongl. förslaget saknas, och hvarförutan den beviljade rättigheten är ganska osäker och således tillika ganska värdelös. Det är tänkbart och till och med sannolikt, att de kyrkolagsförslag Riksdagen godkänt ofta kunna komma att af kyrkomötet förkastas. Följden deraf skulle då lätteligen blifva den, som en och annan upprigtig

mun redan i förväg uttalat såsom viss, att Riksdagen, för att ej hindras i sina afsigter, helt enkelt upphäfde hvad §§ 87 och 88 regeringsformen om kyrkomötet stadga och på sig öfverflyttade den kyrkliga representationsrätten odelad. Väl är det sant, att mot hvarje sådant försök kyrkan borde hos Kongl. Maj:t påräkna tillbörligt skydd; men säkrare är dock hafva sitt stöd i lagen än i en regerings välvilja“.

Emellertid skedde icke någon ändring i detta hänseende, och genom förändringen i regeringsformen år 1866 fick kyrkomötet, ehuru till sin existens icke vidare betryggadt, den vetorätt, som vi alla känna, att det har enligt 87, 88 och 114 §§ i regeringsformen, men kyrkomötesförordningen är fortfarande, hvad den varit, en allmän lag, beroende uteslutande af Kongl. Maj:t och Riksdagen.

Sedermera har man gjort ett och annat, jag vore frestad säga dolskt, försök att få kyrkomötesförordningen förvandlad till kyrkolag, således kyrkomötesförordningen äfvenledes underkastad hägnen af kyrkomötets veto. Ett sådant försök gjordes redan af 1873 års kyrkolagskomité, jag menar den komité, som 1873 afgaf förslag till kyrkolag. Denna komité var tydligen allt annat än angelägen om att inlåta sig på någon diskussion i den frågan; den ville icke väcka björn sou sof, utan expedierade saken på ett par rader, sägande, att det vore obestriddigt, att de för kyrkomötet gällande föreskrifterna hade sin plats i kyrkolagen, och föreslog därför, att man skulle inflytta dem der. En ledamot af komitén, riksarkivarien Nordström, synes dock, att döma af ordalagen i motiven till det särskilda förslag till kyrkolag, han reservationsvis afgaf, åtminstone hafva tvekat och vägt något, huru han skulle göra, om han skulle gå med eller icke på att utvidga kyrkomötets magt genom att göra dess tillvaro beroende af dess eget veto mot förslag till ändring i eller upphäfvande af kyrkomötesförordningen. Han yttrar bland annat: "27 kapitlet handlar om kyrkomöte. Förordningen af den 16 november 1863 om periodiskt återkommande kyrkomöten har tillkommit i den för stiftande af civil-lag af grundlagen föreskrifna ordning. Intages den i kyrkolagen, med eller utan tillägg, blir hvarje ändring deri föremål för den lagstiftningsordning, hvilken för kyrkolag numera är i grundlagen fastställd". Sedermera yttrar han, att, då det icke kunde förnekas, att kyrkomötesinstitutionen utgjorde en väsentlig del af kyrkans författning, ville äfven han gifva sitt ja dertill, att kyrkomötesförordningen förvandlades till kyrkolag och sålunda komme under skydd af kyrkomötets eget veto mot alla försök till attentat, som kunde göras mot denna aktionsvärda institution. Dessa sträfvanden att få kyrkomötesförordningen förvandlad till kyrkolag hafva dock tills vidare aflupit så, att kyrkomötesförordningen ännu ingenting annat är, än den från begynnelsen varit: en allmän svensk lag, underkastad endast Kongl. Maj:t och Riksdagens samtycke.

Men *här*, hvad läsa vi här, herr talman? Vi läsa, att kyrkomötet fått *för sin del godkänna* det förslag till ändring i kyrkomötesförordningen, som nu framlägges för Riksdagen. Det är för öfrigt icke första gången ett sådant försök göres, och jag måste nu betrakta

det såsom afsigtligt. Jag måste betrakta det såsom en plan från regeringens sida att efter hand genom praxis, förmedelst häfd bringa det derhän, att man skall börja på att anse kyrkomötesförordningen för kyrkolag och således underkastad kyrkomötets veto, samt på detta sätt utan ändring af lagen, i strid mot lagen, genom så småningom vunnit häfd upphöja kyrkomötet till en 3:dje lagstiftningsfaktor vid sidan af Kongl. Maj:t och Riksdagen, så snart det gäller kyrkomötesförordningen. Kongl. Maj:t har gjort en sådan framställning redan förut, nemligen till 1893 års kyrkomöte. Jag trodde då, — den framställningen var kontrasignerad af den nyligen afgångne chefen för justitiedepartementet och den var afgifven i Marstrand — att detta möjligen kunde vara att betrakta såsom ett sommaräventyr, hvilket man icke finge fästa för stor vikt vid, och att någonting sådant icke vidare skulle komma i fråga. Allra minst tänkte jag mig, att det skulle kunna ske under den nuvarande justitieministern; och ännu mindre kunde jag föreställa mig, att bland de 10 männen "af den rena evangeliska läran" icke skulle finnas en enda, som fäste uppmärksamheten på det grundlagsvidriga i en sådan framställning. Nu tillåter jag mig hemställa till dem af kammarens ledamöter, som hålla före, att en svensk folkrepresentant har — jag vill icke säga någon högre — men åtminstone någon enda *annan* skyldighet än den att verka för ökning af lifsmedeltallarne, — jag tillåter mig hemställa, säger jag, till dem, huruvida de kunna med kallt blod åse ett sådant attentat som det, regeringen här tillstyrker, eller om de möjligen skulle finna tiden vara inne att vidtaga några åtgärder mot fortsättandet af en sådan politik.

Jag har många gånger haft anledning att erinra mig, hvad år 1888 — sedan högsta domstolens utslag fallit om afskedandet af samtliga i Stockholm valde representanter till Andra Kammaren — en rysk rättslärd, som var på besök här, yttrade till mig med anledning af detta utslag. Han hade hört talas derom, men han trodde, att han grundligt missförstått dem, han talat med, eller att han icke kunnat så framställa sina frågor, att svaren blifvit tydliga. Han betraktade nemligen denna utgång af saken som en ren omöjlighet, och när han af mig fick erfara, att det verkligen förhöll sig så, utbrast han efter en stunds paus: "Uti intet annat land skulle något sådant hafva kunnat ske." "Ja, herr professor", svarade jag, "det är rätt; uti intet annat land skulle någonting sådant kunnat ske". Sedan dess har jag haft åtskilliga anledningar att reflektera öfver, att detta icke var det enda tillfälle, då vi skilde oss från hvad i andra länder kan ske. Ty sådant har här sedan början af år 1888 åtskilliga gånger inträffat. Det är ett af dessa tillfällen, på hvilket jag härmed velat fästa kammarens uppmärksamhet.

Herr Ljungman yttrade: Vid ett föregående tillfälle, då fråga förevar om ändring af § 87 mom. 2 och § 88 regeringsformen, yttrade jag, att kyrkomötesförordningen *icke* vore af kyrkolags natur, utan tillkommen på sätt sista punkten af § 89 regeringsformen föreskrifver. Jag hoppas nu, att lagutskottet i sitt utlåtande måtte så tydligt fram-

hålla den saken, att det icke kan blifva någon tvist om kyrkomötesförordningens konstitutionella natur, och särskildt att samma förordning icke måtte — på sätt nu tyckes vara meningen — öfverflyttas från att vara en lag, stiftad i enlighet med regeringsformen § 87 mom. 1 och § 89 sista punkten, till en lag, stiftad i enlighet med 87 § 2:dra momentet.

Herr Eriksson i Elgered instämde häruti.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, beslöt kammaren öfverlemna den ifrågavarande kongl. propositionen tillika med de i anledning af densamma nu afgifna yttranden till behandling af lagutskottet.

Till statsutskottet hänvisades Kongl. Maj:ts proposition angående anslag af allmänna medel till döfstumskoldistrikt, som till enskild undervisningsanstalt öfverlemnats sinnesslött döfstumt barn.

Slutligen hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående köttbesigtning- och slagttvång m. m.

§ 6.

Efter föredragning vidare af herr *P. Waldenströms* i senaste sammanträdet bordlagda motion, n:o 229, hänvisades densamma till bevillningsutskottet.

§ 7.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

statsutskottets memorial n:o 33, och

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 9.

§ 8.

Ordet begärdes härefter af

Herr vice talmannen *Östberg*, som yttrade: Jag vågar anhålla, att kammaren ville besluta den ändring i afseende på föredragningslistan för morgondagen, att bevillningsutskottets betänkande n:o 13 angående vissa delar af tullbevillningen måtte på listan uppföras främst bland 2 gånger bordlagda ärenden.

Den af herr vice talmannen sålunda gjorda hemställan bifölls af kammaren.

§ 9.

Ledighet från rikslagsgöromålen beviljades:

Herr *A. G. Gyllensvärd* under 12 dagar fr. o. m. den 26 dennes,
och " *A. Ericson* i Ransta " 2 " " " 18 "

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

Statsutskottets memorial, N:o 34, i anledning af remiss med öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1895 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m. och

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande N:o 10, i anledning af väckt motion angående meddelande af föreskrifter i syfte att vid slagt af husdjur minsta möjliga lidande måtte tillfogas djuren.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,3 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böss.

Onsdagen den 18 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 11 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. friherre *A. Rappe* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Jemtlands fältjägareregementets mötesplats af mark, tillhörig f. d. militiebostället Kungsgården n:o 1 i Jemtlands län.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 3.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet bordlagda proposition, angående ändring i gällande bestämmelser i fråga om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket, beslöt kammaren hänvisa densamma till bevillningsutskottet.

§ 4.

Föredrogs och lades till handlingarne statsutskottets memorial, n:o 34, i anledning af remiss med öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1895 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m.

§ 5.

Härefter föredrogs och bordlades för andra gången Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 10.

§ 6.

Till kammarens afgörande förelåg till en början bevillningsutskottets betänkande n:o 13, angående vissa delar af tullbevillningen.

För att yttra sig angående sättet för föredragningen af ifrågasvarande betänkande hade ordet begärts af

Herr Collander, som nu i sådant afseende anförde: Då uti det föreliggande betänkandet utskottet hemställt om ändringar i nu gällande tulltaxa endast under punkterna n:is 3 och 4, tager jag mig friheten föreslå ett sådant föredragningsätt, att punkten n:o 4, som handlar om *fläsk, andra slag*, först måtte föredragas, sedan punkten n:o 3 och derefter i nummerordning punkterna n:is 1, 2, 5, 6, 7 och 8.

Hvad herr Collander sålunda föreslagit bifölls af kammaren.

I följd deraf föredrogs nu först

Punkten 4.

I tre särskilda motioner, deraf två inom Första Kammaren, n:o 1 af herr friherre *R. Klinckowström* och n:o 13 af herr *P. J. Andersson*, samt en inom Andra Kammaren, n:o 25, af herr *O. Erickson* i Bjersby m. fl. hade yrkats förhöjning af tullen å *rökt fläsk* till 30 öre och å *fläsk andra slag* till 20 öre, allt per kilogram. Vidare hade herr *J. Petersson* i Böestad i motion n:o 18 inom Andra Kammaren föreslagit en tullsats å "fläsk" af 20 öre per kilogram.

*Angående
tull å artikeln
fläsk.*

Deremot hade i tre särskilda motioner, deraf en väckt inom Första Kammaren, n:o 3, af herr *J. P. Dahlberg*, och de båda öfriga inom Andra Kammaren af herr *J. E. Sjödin*, n:o 118, och af herr *C. G. Thor*, med instämmande af herr *J. Bromée* m. fl., n:o 179, yrkats tullfrihet för fläsk, andra slag, och hade herr Dahlberg derjemte föreslagit, att tullen å rökt fläsk måtte bestämmas till 10 öre per kilogram.

I förevarande punkt hemstälde nu utskottet, att tullen för fläsk, andra slag, måtte höjas till 20 öre per kilogram.

Reservationer emot denna utskottets hemställan hade afgifvits af herr *Fredholm* från Stockholm, i hvilken yttrande herrar friherre *von Schwerin* och *Collander* instämt, och hvilken hemställt: att Riksdagen, med afslag å hvad bevillningsutskottet i punkterna 3 och 4 hemställt, måtte bibehålla tullen å fläsk, såväl rökt som andra slag, vid nu fastställda belopp, eller 25 öre per kilogram för det förra och 10 öre per kilogram för det senare; samt af herrar *G. Jansson* i Krakerud, *S. M. Olsson* i Sörnäs, *Lundström*, *Dieden* och *Bruhn*, hvilka in-

Angående
tull å artikeln
fläsk.
(Forts.)

stämt i det slut, hvartill herr *Fredholm* kommit, eller att tullen å artikeln *fläsk, rökt* och *andra slag*, må bibehållas vid de nu fastställda beloppen.

Ordet begärdes af

Herr *Fredholm* från Stockholm som yttrade: Vid den nu föredragna punkten af bevillningsutskottets betänkande har jag tillåtit mig att afgifva en reservation. Med hänvisande till denna min reservation får jag yrka, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, i stället måtte besluta att bibehålla tullen å *fläsk, rökt* vid nu fastställda belopp, eller 25 öre per kilogram.

Härefter anförde:

Herr *Bergendahl*: Med anledning af den utaf herr *Fredholm* afgifna, betänkandet bifogade reservation, ber jag att få yttra några ord.

Herr *Fredholm* framställer i sin reservation den frågan till oss tullskyddsvänner, huruvida det kan vara klokt att utan tvingande anledning i allt högre grad tullbeskatta den obemedlade befolkningens oundgängligaste nödvändighetsvaror; och tillägger han: "Männe icke på det sättet den tullbyggnad, som de" — tullskyddsvännerna — "under senare åren med så mycken ansträngning upprest, kommer att" — om vi på detta sätt gå till väga — "på ett betänkligt sätt undermineras." Jag får till svar på denna fråga säga den ärade reservanten det, att då vi tullskyddsvänner verkligen under de senaste åren med så stora ansträngningar lyckats att uppresa denna af honom så kallade tullbyggnad, det väl ej må förtänkas oss, att vi försöka att komplettera denna byggnad, så att den en gång blir färdig. Och med vår motion hafva vi afsett att så gå till väga. För min del befarar jag — och hvad jag nu säger, rigtar jag egentligen till mina meningsfränder inom tullskyddsläget — att, om denna byggnad ej snart blir färdig, den möjligen kan komma att ramla. Detta tror jag nog att den ärade reservanten och många andra med honom icke skulle hafva något emot, men enligt mitt förmenande skulle det vara till olycka för landets jordbruk och industri. Ty jag är fullkomligt öfvertygad om, att komma jordbrukstullarne att ramla, skola de nog i viss mån äfven draga med sig de flesta af industritullarne.

Det är för märkvärdigt, att man allt jemt skall få höra såväl den ärade reservanten som många af hans meningsfränder betona, att endast åkerbrukets alster äro oundgängliga nödvändighetsvaror för de obemedlade. Jag skall då taga mig friheten hemställa till honom såväl som till många andra af herrarne, om ej inom industriens alster artiklar finnas, hvilka för de obemedlade äro lika nödvändiga som åkerbrukets alster, såsom t. ex. kläder, husgerådssaker m. m. Jag tycker ej det är rättvist, att på det viset endast betona jordbrukets alster såsom nödvändighetsartiklar. Vi tullskyddsvänner — åtminstone de rigtiga tullvännerna, ty om de så kallade moderata protektionisterna

vill jag ej tala — äro mera rättvisa än herrarne, ty vi vilja hafva skydd för *alla* svenska näringar, för såväl jordbruk som industri.

Jag har emellertid äfven en annan anledning att här yttra mig, och det är på grund utaf att jag tillhör de utaf reservanten omnämnda 40 ledamöterna af Andra Kammarén — inom parantes sagdt äro vi endast 39 — som hafva motionerat i denna fråga. Han insinuerar nemligen, att meningen med vår motion skulle vara icke att åstadkomma en skyddstull, utan att åstadkomma en finanstull. Jag tycker, att den ärade reservanten borde hafva riktigt genomläst vår motion, hvilket han ej synes hafva gjort, ty hade han det gjort, skulle han hafva funnit att ovilkorligen af densamma icke framgår någonting annat än att vi afse en skyddstull. Motiven för vår hemställan äro, såsom bekant, att vi anse, att den fläsktull, som vid 1892 års riksdag blef sänkt från 20 öre till 10 öre per kilogram åter bör höjas till det belopp, som den var före sänkningen, detta då af många skäl, men bland andra äfven af det skäl, att spanmålstullarne, som äfven sänktes 1892, sedermera blifvit höjda. Oaktadt dessa tullar blifvit höjda till ett högre belopp än före sänkningen, hafva vi ändock icke velat sträcka eller sträckt våra fordringar längre än att vi önska få fläsktullen bestämd till samma belopp, som den var före sänkningen år 1892.

Nu framhåller reservanten såsom stöd för sitt påstående, att vi afsett en finanstull, den omständigheten att åtskilliga af oss motionärer äfven varit med om att motionera om tilläggsbevillningens upphörande för år 1897.

Jag vet egentligen icke, hvarför den ärade reservanten skall beröra denna sak i sammanhang med frågan om fläsktullen, eller hvarför han skall här tala om de bortglömda urtima löftena m. m. Jag tycker, att detta kunde han gerna hafva dröjt med till frågan, om tilläggsbevillningen förekommer till behandling i Riksdagen, hvilket förmodligen sker rätt snart. Jag anser det nemligen vara alldeles onödigt att sammanblanda vår motion beträffande tilläggsbevillningen med vår motion om förhöjning af fläsktullen.

Då jag sålunda anser frågan om tilläggsbevillningen icke höra hit, vill jag icke bemöta den ärade reservantens insinuationer om glömska m. m. Och jag vill icke heller nu yttra mig om min uppfattning af innebörden af de så kallade urtima löftena.

Hvad den nu föreslagna tullförhöjningen angår, torde jag icke nu behöfva yttra mig om denna förhöjnings lämplighet eller olämplighet och icke heller om, huruvida norrländingarne fortfarande böra hålla sig till det amerikanska fläsket eller börja vänja sig vid det svenska. Detta ämne har nemligen så mycket diskuterats under föregående riksdagar, att det icke torde vara mycket att från min sida tillägga utöfver hvad som redan förut blifvit i detta afseende anfördt. Jag tillåter mig därför, herr talman, att nu inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Alsterlund: Herr talman, mine herrar! I den mycket knapphändig motivering, som utskottet anfördt såsom stöd för det

*Angående
tull å artikeln
fläsk.
(Forts.)*

*Angående
tullå artikeln
fläsk.
(Forts.)*

slut, hvartill utskottet kommit, säger utskottet på sidan 4, sista stycket, följande:

“Visserligen har, på sätt af statistiken framgår, utförseln af fläsk, andra slag, hvilken år 1893 uppgick till 6,577,759 kilogram, sedan dess ökats till omkring 9,728,000 kilogram under år 1895; men å andra sidan har äfven införseln af denna vara, hvilken år 1893 uppgick till endast 3,654,576 kilogram, ansenligt stigit, i det den år 1895 utgjorde omkring 6,469,000 kilogram. Denna omständighet i förening med nu gällande, för producenterna förlustbringande pris å fläsk synes utskottet vara ett synnerligen talande skäl för en återgång till den tullsats, som gälde under åren närmast före 1892. En sådan åtgärd skulle otvifvelaktigt vara till stort gagn för den betydliga del af landsbygdens befolkning, som icke idkar jordbruk i sådan omfattning, att den kan draga någon väsentlig nytta af spanmålstullarne, då den derigenom skulle blifva i tillfälle att af svinafveln hemta en väl behöflig inkomst.”

När jag läste detta, kom jag verkligen att fästa mig vid utskottets yttrande, att en betydlig del af landsbygdens befolkning icke kan draga någon nytta af spanmålstullarne. Det var nemligen för mig mycket öfverraskande att få detta erkännande från bevillningsutskottet eller rättare sagdt från den tullvänliga delen af utskottets ledamöter. För min del har jag alltid trott, att spanmålstullen icke vore till någon nytta för en betydlig del af landsbygdens jordbruksidkande befolkning, och nu gifver mig utskottet rätt i denna min åsigt.

Det är dock icke om spanmålstullarne, som det nu är fråga, utan om fläsktullen. Under hela den tid, jag tillhört Riksdagen, har det hvarje gång, frågan om fläsktullen förelegat till behandling i denna kammare, klart och tydligt visats, att tullen på fläsk icke utöfvar något som helst inflytande vare sig på priset å det svenska fläsket eller på importen af amerikanskt fläsk. Reservanten, herr Fredholm, har i den sakrika reservation, som han bifogat bevillningsutskottets betänkande, återigen tydligen visat, att så är fallet. Utskottet jemför importen af fläsk under endast 2 år, nemligen åren 1893 och 1895, samt kommer på grund af denna jemförelse till den uppfattningen, att importen af amerikanskt fläsk betydligt stigit. Reservanten åter gör en jemförelse beträffande importen och exporten af fläsk under de tre senaste fyraårsperioderna, och det är gifvet, att det resultat, till hvilket han på grund af denna jemförelse kommer, skall blifva mycket riktigare än utskottets. På sidan 14 af utskottets betänkande visar reservanten, såsom herrarne behagade finna, att under fyraårsperioden åren 1888—1891 importerades 6,201 tons amerikanskt fläsk, medan deremot under perioden åren 1892—1895 importerades endast 5,868 tons, allt i medeltal årligen. Häraf synes således, att under den tid, då tullen på fläsk var 20 öre per kilogram, importerades mera än under den tid, då tullen var 10 öre per kilogram. Ser man vidare på, huru det förhåller sig med exporten, så finner man, att under förstnämnda period exporterats i medeltal 5,799 tons fläsk per år, men deremot under sistnämnda period i medeltal 7,759 tons per år. Exporten af fläsk har sålunda under den sista tiden stigit betydligt.

Häraf framgår, såsom sagdt, tydligt och klart, att fläsktullen icke har utöfvat och icke kan utöfva något inflytande hvarken på priset å svenskt fläsk eller på importen af fläsk från Amerika. Exporten och importen synas liksom gå förbi hvarandra utan att beröra hvarandra.

*Angående
tullå artikeln
fläsk.
(Forts.)*

Fläsktullen är sålunda uppenbarligen icke en skyddstull utan en finanstull; till hvilken den norrländska arbetarebefolkningen och i synnerhet skogsarbetarne bidraga med ett belopp, som enligt reservantens beräkningar för närvarande uppgår till 430,000 kronor om året, utan att därför de mindre jordbrukarne och staffolket i mellersta och södra delarne af landet deraf hafva det allra bittersta gagn.

Jag sade, att det var den norrländske arbetaren, som hufvudsakligen betalar denna tull. Herr Fredholm har i sin reservation visat, att af det amerikanska fläsk, som importeras, går den allra största delen upp till Norrland. Under fyraårsperioden 1888—1891 importerades 6,193 tons och deraf gingo 4,353 tons till Norrland — Dalarne och Vermland deri dock inbegripna — och under perioden 1892—1894 importerades 5,661 tons, hvaraf icke mindre än 4,267 tons gingo till Norrland.

Den norrländske skogsarbetaren behöfver detta fläsk, till följd af dess stora fetthalt, under det hårda arbete, som han utför i vinterkylan uti skogarne, mången gång långt, långt bort från sitt hem. En motionär i Första Kammarne, herr friherre Klinckowström, tröstar oss dermed, att den norrländske arbetaren har så god förtjenst, att han gerna kan vidkännas den förhöjning i priset på fläsk, som genom den föreslagna tullförhöjningen skulle komma att uppstå. Ja, mine herrar, det är ju också ett skäl bland alla andra skäl, och jag lemnar åt herrarne att bedöma, hvilken betydelse ett dylikt skäl kan hafva. Illa känner emellertid herr Klinckowström den norrländske arbetarens ekonomiska ställning. Den är i sanning icke så god, som herr Klinckowström tror eller inbillar sig, att den skall vara. Genom de höga tullarne å de lifsförnödenheter, som för denne arbetare äro alldeles oundgängliga, samt genom den långa transporten af dessa förnödenheter upp till Norrland, och i synnerhet till de norrländska skogsbygderna, der just skogsarbetaren måste vistas för att förtjena sitt lifsuppehälle, hafva lifsförnödenheterna för honom blifvit mycket dyra, ja, så dyra, att vi, som äro från Norrland och känna till förhållandena der uppe, kunna intyga, att det är med knapp nöd och ofta under stora försakelser, som han kan draga sig fram och försörja sig och sin familj. Nu vill man ytterligare fördyra en nödvändighetsvara för honom genom att höja tullen å fläsk till dubbla beloppet mot hvad den för närvarande är. Skulle detta vinna framgång, så skulle den norrländske arbetaren härigenom komma att i indirekt skatt betala för endast tullen på amerikanskt fläsk nära en million kronor. Jag hemställer till herrar tullvänner, om det kan vara rätt och billigt att göra så. Jag tycker verkligen, att äfven de mest inbitne tullvänner skulle draga sig för en sådan, enligt mitt förmenande, både hård och orättvis åtgärd.

Jag har kunnat och jag kan förstå, hvarför herrar protektionister

Angående
tull i artikeln
fläsk.
(Forts.)

vilja hafva spanmålstull. Ty den skyddar ju utan tvifvel den inhemska spanmåsproduktionen och höjer priset å spanmälen. Men jag har deremot icke kunnat förstå, hvarför de vilja hafva fläsktull och ännu mindre, hvarför de vilja höja den, då denna tull icke inverkar, såsom jag förut nämnt och äfven bevisat, vare sig å priset på svenskt fläsk eller å importen af det amerikanska.

Men den siste talaren, som hade ordet, gaf mig verkligén en liten upplysning om skälet härtill. Han sade, att det var en lucka i tullbyggnaden, att det icke var högre tull på fläsk, än det är; och den luckan vilja de nu till hvad pris som helst söka fylla, det är hela skälet. Jag hoppas dock, att de icke skola lyckas i dessa sina sträfvanen.

På grund af hvad jag anfört, skulle jag egentligen yrka bifall till herr Thors motion. Men jag befarar, att, om vid den slutliga votering, som kommer att försiggå i denna fråga, tullfrihet å fläsk kommer att stå å ena sidan och en tull af 20 öre å den andra, tullen då kommer att höjas till 20 öre: deremot hoppas jag, att, om den nuvarande tullen, eller 10 öre, kommer att stå mot den föreslagna tullen, 20 öre, den nuvarande tullen skall blifva bestående, och då jag af två onda ting väljer det minst onda, yrkar jag bifall till herr Fredholms reservation.

Häruti instämde herrar *Nordin* i Hammerdal, *Walter*, *Norberg*, *Schödén*, *Ryding*, *Arhusiander*, *Wallmark*, *Lundström*, *Wiklund*, *Dahlstedt* och *Nyström*.

Herr Höjer yttrade: Herr talman, mine herrar! "Trägen vinner", tyckes vara fältropet för den parlamentariska konstellation inom svenska Riksdagen, som man i våra dagar man och man emellan kallar fläskpartiet. Efter årslånga mödor har man nu tydligen tänkt sig att vid 1896 års riksdag leverera en hufvuddrabbning i sjelfva frågan. Redan så godt som i riksdagens första timme skickade man fram såsom blänkare allas vår hederlige vän herr Petersson i Boestad. Han stälde sig ensam i breschen, sannolikt emedan han tänkte såsom Ibsen: "den ensamme är den starkaste". Men efter någon tid ryckte fram sjelfva hufvudhären, 38 man stark, goda tiraljörer från Småland och Vestergötland under sjelfva *general en chef*, den högt ärade representanten för Norra och Södra Vedbo härads domsaga.

Hvad beträffar sjelfva klämman i deras ultimatum, så var det en gammal bekant, och detsamma kan sägas äfven om motionärernas argumenter, hvilka på pricken liknade Tors bockar, så till vida att huru många gånger man än slår ihjel dem, stå de dagen derefter lika krya upp igen.

Trots min ärade vän herr Bergendahls "sittliche Entrüstung" får jag i likhet med herr Fredholm säga, att man icke kan rätt bedöma massmotionen om fläsktull, utan att bredvid den ställa upp den stora massmotionen om borteskamorterandet af den 100-procentiga tilläggsbevillningen, som regeringen, enligt min tanke till lojalt uppfyllande af 1892 års urtima riksdags beslut, föreslagit.

För mig äro dessa båda motioner, ställda emot hvarandra, ett högst sällsamt uttryck för en arbetarevänlighet, hvilken genom att lägga allt tyngre bördor på de fattiga söker att lätta bördorna för de rika.

Uti ett fall, men också, så vidt jag kan bedömma det, blott uti ett enda hafva motionärerna haft fullkomligt rätt, och det är i deras tal om det ruinerande pris, som för närvarande trycker ned den svenska svinexporten. Det är ju alldeles visst, att priset på fläsk betydligt sjunkit både i England och Sverige. I Manchester har priset gått ner efter hand från 111 öre pr kg. år 1893 till 92 öre år 1894 och till ett medelpris af 82 öre för år 1895. Visserligen sprang priset i september 1895 upp till 95 öre, men ända sedan dess har det varit i kontinuerligt fallande, till dess att det svenska fläsket i Manchester i början af detta år noterades till endast 54 öre, hvilken notering fortfarande ännu i början af mars med undantag af några få fall, då priset i den engelska marknaden sprungit upp till 63 öre. I Sverige har priset sjunkit från 65 öre i fjol till cirka 48 öre eller högst 55 öre, som är priset på slagtrade grisar i Stockholm innevarande mars månad.

Man kan nu spörja, hvilka anledningarna äro till dessa bedröfliga förhållanden. Med afseende å det låga fläskpriset i England kan jag icke förstå annat, än att det är betingadt af den öfverfyllda marknaden der ute, och hvad beträffar nedpressningen af priset här hemma, så måste det bero dels af prisets sjunkande i England, dels ökad konkurrens på marknaden i Sverige. Huru länge detta olyckliga tillstånd skall räcka, det vet ingen af oss. Det kan blifva öfvergående, men i värsta fall också temligen konstant. I hvilket fall som helst är det dock klart, att vi icke råda bot på det onda genom att fördubbla fläsktullen från 10 till 20 öre. Vi hafva ju, mine herrar, försökt den utvägen en gång förut. Vi hafva ju lefvat under de lyckliga förhållandena af en fläsktull på 20 öre under åren 1888—1891. Hvilket inflytande hade tullen då? Jo, blott det, att importen sjönk med ett par millioner kilogram ned till 4 mill. kilogram år 1889 för att redan 1890 springa upp till ett godt stycke öfver 8 mill. kilogram. Det var således tydligt att, sedan de norrländska arbetarne hemtat sig från sin förskräckelse under ett par år, de togo sin skada igen och tredskades att fortfarande äta amerikanskt fläsk, trots tullen af 20 öre, samt ratade smålandsgrisarna. Inbilla sig herrarne, att förhållandet skall blifva annorlunda nu, om vi höja tullen från 10 till 20 öre? För öfrigt är det en högst besynnerlig nationalekonomi att lägga högre och högre importtull på en vara, af hvilken man exporterar mycket mer än man importerar. Samma är förhållandet med smöret. Man pålade en smörtull för att skydda vår sekunda vara mot konkurrensen med finnsmöret. Nu vill man höja fläsktullen för att skydda vårt sekunda fläsk — ty det är det som det är fråga om — mot konkurrensen med det amerikanska, hvilket efter mitt förmenande är ännu tokigare, emedan de båda varorna, såsom mångfaldiga gånger blifvit bevisadt, äro två alldeles olika varor, hvilka i sjelfva verket icke konkurrera. Vår svinafvel har i sjelfva verket, om man rätt ser efter i de statistiska siffrorna, trifts ganska bra både

Angående
tullärtikeln
fläsk.
(Forts.)

Angående
tullå artikeln
fläsk.
(Forts.)

under frihandeln, tioöres- och tjuogoörestullen, ty, såsom herr Fredholm i sin sakrika reservation ådagalagt, visa siffrorna oförtydligt, att under de sista tre fyraårsperioderna i medeltal exporten stigit från den ena till den andra perioden, medan under samma tid importen, om icke mycket, så dock åtminstone något nedgått.

Jag kan i detta sammanhang i likhet med herr Alsterlund ej gå helt och hållet förbi hvad bevillningsutskottet i sitt utlåtande anför, då det talar om att importen af fläsk under sista tiden *stigit* och för att bevisa detta jemför åren 1893 och 1895. Det är dock besynnerligt, att utskottet har förbigått 1892, då importen utgjorde nära 7 1/2 millioner kilogram. Hvarför importen 1893 blef så låg som 3 millioner kilogram, det känna vi alla; det berodde på de orimligt höga pris på amerikanskt fläsk, som då rådde, och kanske allra mest på tillfälliga förhållanden med afseende å trävarurörelsen i Norrland. Hvad nu nedgåendet af fläskimporten beträffar, så är det egendomligt att finna att, såsom herr Fredholm påvisat, denna minskning endast och allenast gäller delar af Sverige, som icke i nämnvärd mån idka skogsafverkning. Vidkommande åter Norrland, om man dertill räknar Dalarne och Vermland, så befinnes det, att importen dit under alla tre perioderna uppgått till circa 4,300,000 kilogram och således varit i det närmaste konstant. Det har sålunda visat sig, att både den ena och den andra tullsatsen varit ur stånd att hämma importen. Tullen har aldeles tydligt visat sin fullkomliga oförmåga att någonting skydda, och den har blifvit, såsom många gånger är sagdt, utslutande en finanstull, en konsumtionstull på den fattigare befolkningen i de nordliga delarne af vårt land. Vilja herrarne roa sig med att höja fläsktullen med 20 eller 30 öre, så blir förhållandet icke annorlunda. De norrländska arbetarne spänna till svältremmen och förtära mindre amerikanskt fläsk, men jag betviflar högeligen, att de skola ersätta det amerikanska fläsket med fläsk från vare sig Småland eller Vestergötland, åtminstone ända till dess att smålänningarna och vestgötarna kunna producera *samma* slags vara som det amerikanska fläsket, men så långt hafva de goda smålänningarna och vestgötarna ännu icke hunnit den dag som i dag är.

Då jag först jemförde med hvarandra de båda mycket omtalade massmotionerna om fläsktullen och om tilläggsbevillningen, så tänkte jag för mig sjelf, att man genom den högre tullen på fläsk vill få medel att sätta ned eller taga bort tilläggsbevillningen, hvilken så mycket generar de rike. Min uppmärksamhet fästes dock i går derpå, att pudelns kärna möjligen kunde vara en annan. Om man närmare granskar meningen i slutet på sid. 4 af bevillningsutskottets utlåtande, som nyss lästes upp af herr Alsterlund och som lyder sålunda: "En sådan åtgärd skulle otvifvelaktigt vara till stort gagn för den betydliga del af landsbygdens befolkning, som icke idkar jordbruk i sådan omfattning, att den kan draga någon väsentlig nytta af spanmålsuullarna, då den derigenom skulle blifva i tillfälle att af svinafveln hemta en väl behöflig inkomst;" så skall man finna, att den, på ren svenska öfversatt, skulle beta: "då de fattiga smålänningarna och en del af de fattiga vestgötarna i sjelfva verket icke hafva någon som

helst nytta af spanmålstullarna, så är det nödvändigt att soulagera dem genom en fördubbling af fläsktullen, på det att de icke skola blifva renegater och vända det nya systemet ryggen. Frågan skulle således i ty fall reducera sig till en liten familjeangelägenhet mellan protektionisterna sjelfva. Som jag icke har något intresse alls af att hjälpa protektionisterna att rangera sina familjeförhållanden, och då jag icke vill vara med om att ytterligare beskatta den norrländska arbetarebefolkningen till förmån för småländingarna, hvilkas blotta nationalitet är en garanti för att alltid taga sig fram här i världen — så ber jag att på denna grund få yrka afslag på bevillningsutskottets hemställan och bifall till den af herr Fredholm framlagda reservationen.

*Angående
tull å artikeln
fläsk.
(Forts.)*

Herr Schönbeck: Herr talman! Jag skulle visserligen kunnat inskränka mig till att instämma i herrar Höjers och Fredholms yttranden, men som jag har min egen mening om ett och annat, som står i samband med denna sak, så skall jag begagna tillfället att yttra mig i frågan.

Af det föreliggande betänkandet finner man, att bevillningsutskottet är sig likt sedan fjolåret, ty likasom då har det nu tillstyrkt en höjning till det dubbla af tullen på "fläsk, andra slag". Jag skulle nu blott önska, att äfven kammaren måtte bibehålla sin ståndpunkt från i fjol och förkasta detta förslag med en rätt stor majoritet. Ty denna fläsktull är vid sidan af tullen å potatis den mest förhatliga och förargelseväckande af alla tullar. Den är det, emedan den, utan att utgöra något egentligt skydd för någon viss näring, endast utgör en konsumtionsskatt eller onödig finanstull, som uteslutande drabbar och betungar den fattigaste delen af befolkningen i landet.

Det fläsk, som hit införes och hvarå man nu vill fördubbla tullen, är, såsom vi alla veta, amerikanskt fläsk. Detta är till följd deraf, att svinen uppfödas till dess de blifva stora och fullvuxna och till stor del gödas med majs, synnerligen fetthaltigt och egnar sig därför särskildt väl att åt en för öfrigt torr bröd- och mjölföda gifva en tillräcklig och behöflig fetthalt, för att födan må kunna i något större mängd intagas. Men derjemte är det synnerligen väl insaltadt och beredt, så att det lärer bättre än annat fläsk kunna hålla sig länge vid förvaring, och just genom sin stora fetthalt utgör det, efter att hafva blifvit assimileradt i kroppen, ett synnerligen utmärkt förbränningsmaterial vid syrsättningen af blodet, hvarigenom det hos kroppsarbetare, som arbeta under ett hårdt klimats inflytande, bidrager att uppehålla kroppsvärmen. Det är också hufvudsakligen de norrländske arbetarne, som använda detta fläsk.

Det fläsk åter, som vi med bättre lefnadsvanor önska att få och använda, är mera köttigt till sin beskaffenhet. Men detta fläsk utgör sannerligen icke föremål för någon konkurrens utifrån. Jag har åtminstone icke sett eller hört omtalas, att sådant införes från utlandet. Men detta ställer sig väl dyrt för arbetarne att köpa, och dessutom motsvarar det icke arbetarnes anspråk på fläskets beskaffenhet.

*Angående
tullå artikeln
fläsk.
(Forts.)*

Om man betraktar den tryckta uppgiften om rikets in- och utförsel under förra året, som vi fått på våra bord, så skall man finna, att utförseln öfverstiger införseln med 50 procent. Det var emellertid fullkomligt olika varor, det fläsk, som gick ut, och de fläsksorter, som gingo in. Då man nu af herr Fredholms vid detta betänkande fogade reservation finner, att under de år, då tullen var satt till 20 öre per kilogram, infördes i medeltal mera fläsk än under de fyra derpå följande åren, då tullen utgjorde endast 10 öre, så framgår ju deraf tydligt, att det icke är tullen, som reglerar införseln af fläsk, utan att denna tull således måste betraktas såsom en konsumtions-skatt eller en finanstull, hvilketdera man nu vill kalla det.

Jag skulle då vilja fråga: är det under sådana förhållanden klokt eller är det ens moraliskt rätt, att man vill fördyra fattigmans nästan enda sofvelföda blott för att tillfredsställa några anspråk från en eller två provinser i landet — att fördyra den med ett belopp af sammanlagdt icke mindre än i rundt tal 1,300,000 kronor, som det skulle utgöra, om man räknar efter 20 öre per kilogram och den införsel, som förra året förekom, nemligen 6,469,000 kilogram. Nej, dertill må jag svara, att detta får väl ändå anses såsom en himmelskriande orättvisa, för hvilken vi böra akta oss, och detta möjligen äfven till undvikande af framtida efterräkningar.

Man vill från ett visst håll så gerna kasta skulden till jordbrukets eller, om man hellre så vill, jordbrukarens betryckta läge på frihandelssystemet. Men detta är icke fullt riktigt. Jag ber att få fästa herrarnes uppmärksamhet på, att jordbruket stod i sitt högsta flor under frihandelstiden. Härmed vill jag likväl icke hafva förnekat, att införseln af spanmål verkat till nedsättning af priset på vår spanmål. Men derjemte vill jag säga, att jag anser för visst, att detta icke varit den enda orsaken till den förändrade eller försämrade ställningen hos jordbrukarna, utan att äfven andra omständigheter dertill bidragit. Så t. ex. gjorde jordbrukarne sig sjelfve på 1870-talet skyldiga till rätt stora misräkningar och öfverspekulationer genom att köpa och arrendera jord nästan till hvad pris som helst och utan afseende å råd och lägenhet.

Hvem minnes väl icke, huru som då en allmän rusning uppstod hos både jordbrukarne och annat folk för att komma i besittning af så mycken jord som möjligt. Vid köp betalades 600, 800, ja, 1000 kronor per tunnland, och vid arrenden 30, 40, ja 50 kronor tunnlandet. Man besinnade rakt icke, att spanmålsprisen såväl som prisen å andra varor ständigt äro underkastade fluktuationer. Detta pris för jord var tydligtvis en öfverbetalning. Men samtidigt dermed — det tillåter jag mig säga — höjde jordbrukarne sina anspråk på lifvets behagligheter, såsom nöjen och njutningar, ja, på sina ställen gjorde man sig skyldig till, jag kan gerna säga, lyx och flärd. Äfven driftkostnaden ökades på många ställen, och det icke så litet. Man köpte likt och olikt, artificiella gödningsämnen, som voro och äro ännu i denna dag mängen gång okontrollerade. Hvem vet, huru pass valuta jordbrukarne fingo för sina penningar i denna förträffliga konstgödnings? Och hvad värre var, just för att man skulle vara så modern med in-

köp af sådana artificiella gödningsämnen, åsidossatte man mången gång att med omtanke sköta sin naturliga gödning i gödselstaden der hemma.

Det vore många andra saker, som här kunde framhållas. Men jag skall icke göra detta, utan jag vill blott säga, att jag härmed icke velat påstå, att jordbrukarnes ställning öfver hufvud taget skulle vara så dålig. Jag anser tvärtom, att de stå sig i allmänhet bra och reda sig alldeles förträffligt, i synnerhet de, som aktat sig för någon öferspekulation i fråga om köp af jord eller arrende af jord och de som icke kastat sig in på industriella företag eller gått in i en del bolag, saker, som de icke rätt förstått sig på att sköta. Men nu klagas här från somliga håll öfver jordbrukets betryckta läge. Men man får emellertid likväl höra, att jorden fortfarande öfverbetalas på många håll. Nyligen hörde jag, att ett hemman icke långt från Helsingborg, som jag känt för att vara ganska skralt såväl i afseende på matjord som alf, betingat ett pris af 600 kronor för tunnland; och kort före min hitresa fick jag höra, att en lägre tjänsteman utarrenderat sin lilla boställsjord på 19 tunnland och skulle derför hafva 600 kronor om året förutom naturaprestationer; och arrendatorn, en hemmansegare i församlingen, skulle derjemte betala alla skatter och onera, jemväl eganderättsbevilhningen. Huru skola jordbrukarne nu stå ut med sådant? Jo, om de få penningar för intet. Det är väl meningen. Rântan faller ju alltjenit. Då gör det må hända detsamma, om de betala 600 eller 1000 kronor per tunnland.

Jag må emellertid säga, att det förvånar mig på det högsta, att motionärerna kunna så envist fasthålla denna fordran på tull å fläsk, då likväl de bestämdt såväl som vi andra förstå, att denna endast måste verka som en finanstull, men är som sådan obehöflig. Vi hafva ju nemligen öfverskott i statskassan. Men måhända är det, såsom redan i dag här antyddes, afsigten att fylla en lucka i det rådande systemet. Det anses ju nemligen i vissa kretsar vara så synnerligen fosterländskt, att man omgärdar sig med tullar på alla områden, ju högre dess bättre. Men beträffande denna slags fosterländskhet vill jag nämna, att jag funnit den mycket egendomlig, ja, högst ensidig. Och jag kan gerna också tillägga, att jag tycker mig många gånger hafva spårat, att den icke innebär någonting annat än en högt uppdrifven sjelfviskhet. Det naturligaste vore väl, att fosterlandskärleken yttrade sig icke endast i kärleken till det land, hvori man lever, i kärleken till det egna jaget, i kärleken till egodelarne, utan att denna fosterländskhet äfven inrymde vid sidan om detta någon plats för kärlek eller intresse för egna landsmän och af dem särskildt sådana, som deraf äro i synnerligt behof. Men så är visst icke förhållandet. Ty man finner mången gång, att vid tillsättandet af platser eller vid vissa större arbetens utförande, till och med den mest fullfjädrade protektionist gifver företräde åt utlåndingen framför egna landsmän, då det ställer sig billigare. Så t. ex. inträffade förliden sommar i en af våra skånska städer, att drätselkammaren, som till större delen består af protektionister — eller åtminstone äro de mest inflytelserika af dess ledamöter protektionister — att drätselkammaren

Angående
tull å artikeln
fläsk.
(Forts.)

*Angående
tullårtikeln
fläsk.
(Forts.)*

säger jag, då ett gatuomläggningsarbete skulle företagas, i stället för att använda stadens egna stensättare, hemtade dertill stensättare från Danmark. Jag får fråga, då jag tänker på en dylik sak: är detta att vara rättvis? Det har nämnts i dag, att protektionisterna skulle vara mera rättvisa än andra. Men hvarför lägger man då icke tull på arbetskraften och söker derigenom förekomma ett sådant fall som jag nyss nämnde? Nej, slagord och fraser om "Sverige åt svenskarne" består man sig med. Men är det att "gifva Sverige åt svenskarne", då man handlar som jag nyss nämnde?

Jag vill nämna ett annat fall. I Skåne resa rätt många, äfven protektionister, till Köpenhamn och lägga sig der till med sina gångkläder, som tullfritt införas. Vi hafva dock utmärkta skraddare och skradderiarbetare hemma hos oss och utmärkta tyger ock.

Här vore visserligen mycket mer att säga. Men jag skall dock sluta med det sagda. Herr talman! I sant fosterländskt intresse yrkar jag afslag å utskottets hemställan. Jag skulle helst hafva velat yrka bifall till herr Thors m. fl. motion. Men jag fruktar att, om vi skulle rösta på denna, skulle derigenom åstadkommas en röstsplittning. Till förekommande deraf — ty det vill jag icke vara med om — yrkar jag bifall till herr Fredholms m. fl. vid betänkandet fogade reservation.

Herr Fredholm från Stockholm: Då jag förra gången hade ordet, råkade jag förbise, att kammaren nyss förut beslutat behandla 4:de punkten före den 3:dje. I följd deraf kom jag att rigta yrkandet mot 3:dje punkten. Jag anhåller nu att få taga tillbaka detta yrkande och i stället med afseende på 4:de punkten yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Medan jag har ordet, skall jag be att med några ord få bemöta hvad den talare, som yttrade sig näst efter mig, anförde, då han sade att jag gjort mig skyldig till ett misstag, när jag i min reservation uppgifvit, att 40 ledamöter i Andra Kammaren motionerat om fläsktullens höjande. Han sade, att det var blott 39. Nej, förlåt, det var 40. Det är visserligen blott 39, som tecknat under den motion, i hvilken han har del; men herr Petersson i Boestad har för sin enskilda del också väckt motion om tullens höjande till 20 öre. Och större delen af dessa 40 har deltagit i motionen om tilläggsbevillningens upphörande.

Då jag icke kan vidkännas, att jag gjort mig skyldig till misstag i detta afseende, är det deremot ledsamt för mig att nödgas erkänna, att i de tabeller, som jag infört i min reservation, insmugit sig ett fel, oakadt siffrorna i dessa tabeller blifvit granskade af utskottets kansli. Lyckligtvis är felet af den beskaffenhet, att det icke utöfvar ringaste inflytande på de resultat, man kan draga af de anförda siffrorna. Emellertid anhåller jag, att herrarne behagade rätta felet. Det förekommer sid. 12, allra nederst. För år 1894 är der uppgifvet, att införsel af fläsk till "öfriga orter" vore 555. Det skall vara 1,555. Följaktligen skall det der under stående medeltalet i stället för 1,060 vara 1,393.

Herr Bergendahl frågade: "hvarför skall man tala om tilläggsbevillningen och urtima-löftena nu, när det gäller tull på fläsk? Det kan man ju spara med, till dess tilläggsbevillningen kommer före." Nej, man kan det *icke*, helt enkelt därför, att beslut om tilläggsbevillningen kommer att fattas, först *sedan* Riksdagen har beslutat om statens så väl inkomster som utgifter. Om man således höjer statens inkomster genom finanstullar, kan man derigenom mycket lätt ställa så till, att man gör tilläggsbevillningen öfverflödig. Det är därför af vigt att tillse, att icke några höjningar af finanstullar komma att ega rum, när sådana frågor äro å bane. Hvad åter beträffar, att man ej bör tala om urtima löftena, vill jag i det hänseendet blott anföra, hvad urtima Riksdagen år 1892 i skrifvelse till Konungen yttrade i denna sak. Den säger: "Till den del nya konsumtionsskatter kunna anses böra ifrågakomma, vill Riksdagen emellertid framhålla angelägenheten deraf, att dessa skatter i möjligaste mån så anordnas, att de icke träffa sådana förbrukningsartiklar, hvilka måste anses såsom nödvändighetsvaror". Detta är ju tydliga ord; och jag föreställer mig, att man skall låta sig angeläget vara att bära någon respekt för det uttalande, som Riksdagen vid detta tillfälle gjorde till Kongl. Majt.

Angående
tull å artikeln
fläsk.
(Forts.)

Herr *Höjer* förenade sig med herr Fredholm.

Herr Lindgren: Herr talman, mine herrar! Jag skall be att få erinra derom, att samma dag, som Riksdagen behandlade fläsktullsmotionerna förlidet år, behandlade den jemväl en i denna kammare väckt motion om tull å finsk lax. Såväl bevillningsutskottet som Riksdagen voro då nog honetta att icke lägga någon "lök på laxen" i form af tull för konsumenterna af den varan; och därför skulle jag hoppas — eller har jag hoppats — att Riksdagen nu i konsekvens dermed skulle låta samma rättvisa vederfaras äfven konsumenterna af amerikanskt fläsk.

Det är en känd och ofta erkänd sak, att det är olika personer, som konsumera lax och som konsumera amerikanskt fläsk. När det så äfven är erkändt, att det endast — eller hufvudsakligast — är de norrländske arbetarne, som konsumera det amerikanska fläsket — hvilket för dem är en nödvändighetsartikel *dels* till följd deraf, att de ofta hafva sitt arbete långt från hemmen och ej äro i tillfälle att få en lagad matbit, och *dels* när det äfven är lika oundgängligt för arbetarnes familjer, der det får utgöra ersättning för såväl mjölk som smör — när således, säger jag, det uteslutande eller hufvudsakligast är arbetareklassen, som konsumerar det amerikanska fläsket, blifver, såsom ledamoten af Första Kammaren herr Dahlberg säger i sin motion, fläsktullen en *separatskatt* och följaktligen en orättvis beskattning.

Men, mine herrar, dermed är icke nog sagdt om fläsktullen. Ty då under förut- och nuvarande förhållanden den svenske — eller, enligt hvad jag känner derom, åtminstone den *norrländske* — arbetaren trots mycken sträfvan har fullt upp att göra för att bereda sig och de sina en dräglig, om ock tarflig existens, och han följaktligen icke ens nu kan aflägga något för framtida behof, kan man ej tala

Angående
tullårtikeln
fläsk.
(Forts.)

om detta som en skatteförhöjning — han har ju ej något mera att skatta med. Utan man skall säga, som det verkligen är, att det blir en *inskränkning på hans dagliga ration af föda*, hvilken han oundgängligen behöfver såsom ersättning för förbrukad arbetskraft. Och man torde ej behöfva vara matematiker för att begripa och förstå, att om man minskar bränslet under en ångpanna, så utvecklar ångmaskinen i förhållande dertill mindre kraft. Här gäller nu samma naturlag: förminska rationen af föda för arbetaren, och han skall dess förr duka under. Ja, jag skulle vilja säga, att den synden — om jag så får uttrycka mig — skall återfalla på samhället *dels* så, att arbetaren dess förr dukar under för dagens tunga och sjelf jemte sin familj faller fattigvården till last, *och dels* så, att de, som hafva resurser dertill, söka sin utkomst i främmande länder. Våra herrar nationalekonomer beklaga de förluster, vi lida genom den stora utvandringen, och, mine herrar, fortsätten blott på denna tullpolitiska bana, och den stora emigrationen skall otvifvelaktigt tilltaga i samma mån.

Vid ett tillfälle förliden riksdag hörde vi en ärad talare här i kammaren yttra, att "*arbetsmyrorna kluga icke*". Troligen är det i den tanken, som denna stormulöpfung till fläsktullarne företagits. Den tanken, det ordet är i mångt och mycket en sanning. Som bevis för sanningen deraf i vissa fall ber jag att få nämna, att vi kunna beskatta arbetarnes kläder, och de klaga icke, dels emedan detta är en skatt, som träffar alla nationens medlemmar, och dels därför att arbetarne hafva så små anspråk på komfort. Vi kunna med afseende å personliga skatter få likställa arbetarne med andra lyckligare lottade, och de klaga icke nämnvärdt. Vi kunna få ålägga arbetarne samma värnpligt, samma skyldigheter i fråga om landets försvar som andra, och de klaga ej synnerligt, trots det de ej hafva en handsbred egen torfva eller ett eget hem att försvara. Men förminska brödkakan för arbetarne, och arbetsmyran klagar! Förminska det quantum potatis, som arbetaren och hans familj oundgängligen dagligen behöfver, såsom man nu gjort ett försök till — och redan har det höjts nödrop från arbetsmyrorna. Förminska rationen af deras enda sofvel och kraftfödoämne, det amerikanska fläsket — och arbetsmyrorna klaga högljudt. Och detta ty värr icke af okynne, utan af berättigadt missnöje öfver en styfmoderlig behandling, hvilken behandling gifvetvis kännes så mycket bittrare för dem, då den kommer dem till del från Riksdagen och regeringen, hvarifrån de hoppas — och älska att hoppas och vänta — rättvisa och opartiskhet.

Mine herrar, tillåt mig få erinra om den tiden, då skjutsskyldigheten och grundskatter med flere onera ålägo ensamt den i mantal satta jorden, klagades det ej då af jordegarna öfver den orättvisa beskattningen? Jo, det lär väl ej kunna förnekas. Nu hafva vi fått rättelse derutinnan. Skulle vi då kunna hafva nog is i barmen att vilja ålägga en separatskatt ensamt på den svenske arbetaren? Nej, åtminstone ingen, som besjålas af rättskänsla och vill främja ett rättvist skattesystem.

Jag kan icke, mine herrar, undertrycka den tanken, att det ej vore honnett, om Riksdagens medlemmar, som äro i det lyckliga förhållandet att dagligen kunna välja sina rätter vid ett välförsedt bord,

skulle på något sätt förmåna arbetarne eller för dem förminska det enda sofvel och kraftfödoämne, som är för dem nödvändigt och värderikt.

Motionärerna anföra såsom hufvudsakligt skäl för sin motion angående höjning af fläsktullen de smås intresse. Detta påminner mig ofantligt mycket om något, som jag läste i min barndom — kanske någon gång sedan också — och som lydte så "rösten är Jacobs röst, men händerna äro Esaus händer". Detta så kallade skäl — som enligt mitt förmenande icke ens förtjenar namnet svepskäl — faller, hoppas jag, på sin egen orimlighet utan något bemötande. Det hade ju icke alls varit mera orimligt, om samma motionärer för sin motion angående tilläggsbevillingens afskaffande hade anfört som hufvudsakligt skäl "de smås intresse".

Jag skall be att — ehuru en, kanske två föregående talare redan gjort det — få beröra en punkt i utskottets utlåtande, der utskottet anför ett yttrande af herr friherre Klinckowström och ställer sig solidariskt med honom i afseende derå. Det säges der, att "de personer, som hufvudsakligen använde amerikanskt fläsk, nemligen de norrländske arbetarne, i allmänhet vore så väl aflönade, att de mycket väl kunde komma ut med den ökning i priset å fläsk, som, till hela den jordbrukande befolkningens båtnad, kunde blifva en följd af den föreslagna tullförhöjningen."

Hvad först angår de norrländske arbetarnes höga aflöning, så skall jag ej klandra friherre Klinckowström, om han numera skulle vara något efter sin tid, dels af naturliga skäl och dels därför att han kanske icke numera så väl känner till förhållandena. Möjligen visste han, att det fans en period under åren 1872—1878, då de norrländske arbetarne voro ganska högt aflönade. Men bevillningsutskottet borde känna till saken eller borde åtminstone vara skyldigt att göra sig underrättadt derom och skulle då säkerligen kommit till den erfarenheten, att de norrländske arbetarne nu icke hafva mer än i genomsnitt hälften så stor förtjenst, som de hade under åren 1872—1878. Således bortfaller det skälet.

En annan mening i detta yttrande — den, att de norrländske arbetarne skulle ega förmåga att höja hela den svenska jordbrukareklassens ekonomiska vilkor — är ju en ren orimlighet.

Om de norrländske arbetarnes *hela* årsförtjenst skulle delas upp på den jordbrukande befolkningen, skulle det blifva till ringa båtnad — och ännu mindre den del deraf, som kan afsättas af dem såsom tull. Detta är gifvetvis alldeles icke vare sig motionärernas eller bevillningsutskottets mening, utan den är, såsom här förut har betonats, att tullbevillingen skall utgöra den negativa magnet, som drager tullmillionerna till statskassan, och skall bestå så många millioner i öfverskott, att vi skola kunna bygga och förstärka och bestycka våra fästningar, att vi skola kunna bygga och underhålla och utrusta vår krigsflotta samt dessutom hafva tillräckligt många millioner kvar för att kunna förse armén med gevär, ammunition och utrustningspersedlar, utan att behöfva tillgripa den af urtima Riksdagen beviljade tilläggsbevillingen.

Jag tager mig friheten fråga: "Är det rättvist att söka fylla de

*Angående
tullå artikeln
fläsk.
(Forts.)*

Angående
tull å artikeln
fläsk.
(Forts.)

löpgrafvar, som urtima Riksdagen beredde, med den svetttdrypande arbetarens hårdt förvärfvade styfrar, hvilka han behöfver för beredande af en dräglig, om ock tarflig tillvaro för sig och sin familj? Den frågan öfverlemnar jag åt de äldre medlemmarne af denna kammare att besvara.

Jag skall be att få beröra ännu en punkt i utskottets utlåtande, nemligen i motiveringen till punkten 7 — ehuru den väl egentligen icke hör hit — men för jemförelses skull.

Utskottet säger der (det är fråga om tullen å potatis): Verkningarna af en tull å detta födoämne, som särskildt för de minst bemedlade klasserna är af allra största vigt, skulle vid en felslagen potatisskörd sannolikt visa sig genom en för dem betungande prisförhöjning. Då sålunda tullen under vanliga förhållanden icke gagnar producenterne, men under vissa omständigheter kunde komma att verka menligt för konsumenterna, anser utskottet någon sådan icke böra ifrågakomma.

Härom torde gälla endast *en* mening och kunna fällas endast *ett* omdöme, och det är, att dessa ord äro sanning. Här visar det sig, att utskottet har utgått från rigtiga premisser och kommit till en i förhållande dertill riktig konklusion. Jag är bevillningsutskottet tacksam och betygar det härmed min största erkänsla för dess ord i denna punkt, men jag kan på samma gång endast beklaga, att utskottet icke har erinrat sig dessa premisser och tillämpat denna teori, om icke i någon annan af de föregående punkterna i betänkanudet, så åtminstone i punkten 4, der den ovilkorligen skulle hafva haft större tillämplighet. Ty potatis förbrukas i genomsnitt af snart sagdt hela nationen, men det amerikanska fläsket är, såsom utskottet erkänner, användt endast af en liten del af vårt lands befolkning, nemligen af den fattigare befolkningen i den fattigaste landsändan, och följaktligen skulle utskottets premisser just här i denna punkt hafva främst tillämpats.

Jag skall be att få erinna derom, att herr Thor, såsom varande en mångårig arbetsförman vid ett af de största norrländska sågverken och således väl förtrogen med arbetsklassens lefnadsvilkor, funnit sig manad att förnya sin motion om upphäfvande af tullen å fläsk, andra slag. Med den erfarenhet i frågan, äfven jag eger, såsom född och uppfödd ibland arbetare och egande kändedom om dessas löneförhållanden och lefnadsvilkor, har jag underskrifvit denna motion. Jag kan med stöd deraf försäkra herrarne, att herr Thor icke väckt denna motion af egennyttig beräkning eller oädla bevekelsegrunder. Jag skulle ock känna mig starkt manad att yrka bifall till densamma, men då jag ty värr inser, att jag dermed icke kan gagna dem, som få lida af lifsmedelstullarna — för hvilka de i parentes sagdt hafva att tacka icke blott sydsvenska protektionister, utan äfven en del nordsvenska s. k. frihandlare — så skall jag, herr talman, inskränka mig att yrka afslag å utskottets hemställan samt bifall till herr Fredholms reservation.

Herr Petersson i Boestad: Herr talman! På de skäl, som anförts i de förevarande motionerna, yrkar jag bifall till bevillnings-

utskottets hemställan i denna fråga. Med detsamma ber jag att få säga — gent emot föregående talare — att det visade sig, då tullen å fläsk åsattes, hur marknaden är mycket känslig för tullsatserna, och att prisen så småningom stälde sig så, att produktionskostnaden åtminstone blef ersatt.

Vid valet af skydd och tillgodoseendet af intressen anser jag, att man bör i främsta rummet ställa sig på de inhemska producenternas sida, helst då dessa till större och talrikaste delen utgöras af smärre jordbrukare — synnerligast som försäljningen af fläsk bereder många af dessa deras enda inkomst, väl behöflig till deras ofta dryga skatter — då det deremot för konsumenterna af det amerikanska fläsket mera är en smakfråga, emedan det inom landet finnes inhemskt godt fläsk till öfverflöd och till billigt pris. För öfrigt är det väl ej så nödigt att importera af en produkt, för det att man exporterar mera af den varan till utlandet.

Medan jag har ordet, ber jag att få påvisa, huru jag tror, att den dag snart är inne, då odlingen af de stora vidderna af ådalar och myrar i de norra landsdelarne kommer att ersätta den sinande skogsafverkningen, till lycka för Norrland. Herrar Bergman och Bremberg ha redan gått före med goda exempel, derom vittna deras storartade nybyggen och odlingar deruppe. Norrlandsrepresentanten pastor Dahlstedt visade oss detta och mycket mera från höga norden i förgår afton, med bild och ord, på börssalen; och jag tror ej, att jag går grannlagenheten för nära, då jag härmed frambär honom vårt tack därför.

Herr talman! Må det nu tillåtas mig att efter dessa utflygter till Norrland återkomma till hufvudämnet. Och då vill jag medgifva, att svenskt och amerikanskt fläsk äro i viss mån skiljaktiga sorter, med olika pris; men det lönar mödan försöka, om icke äfven svensk vara kan produceras lika lämplig för arbetarekonsumtionen som den amerikanska. Det kan sättas i fråga, huruvida icke antagandet att amerikanskt fläsk är outhärligt för våra arbetare i sjelfva verket är en fördom, som räckt alltför länge. Det amerikanska fläskets sundhet har blifvit bestridd såväl hos oss som i flera andra europeiska länder, och kanhända att detta fläsk i hygieniskt hänseende mången gång närmar sig det beryktade Löfsta-fläsket.

Som jag förut nämnt, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Eriksson i Qväcklingen: Herr talman, mine herrar! Då nu bevillningsutskottet har föreslagit en förhöjning i tullen å fläsk, rökt, och fläsk, andra slag, till respektive 30 och 20 öre per kilogram, så antager jag, att den rådande majoriteten inom Riksdagen nog kommer att draga försorg derom, att detta förslag äfven varder Riksdagens beslut, och att man till de redan förut vidtagna tullförhöjningarna således kommer att bifoga äfven den ifrågavarande. Men då detta blir en ytterligare tillökning i det orättvisa skattesystem, som under form af indirekt beskattning så hårdt drabbar den landsdel, jag representerar, och i synnerhet dess arbetarebefolkning, så skall jag be att till protokollet få anteckna, det jag på det bestämdaste pro-

*Angående
tullårtikeln
fläsk.
(Forts.)*

*Angående
tull å artikeln
fläsk.
(Forts.)*

testerat deremot. Här har redan förut så mycket talats i sak om Norrlands förhållanden, att jag icke vidare skall inlåta mig derpå, utan jag skall blott be att få instämma i det yrkande, som blifvit gjordt af herr Fredholm. Jag har visserligen underskrifvit herr Thors motion om rent afskaffande af tullen å fläsk, men då jag antager, att detta icke har någon utsigt att lyckas, så skall jag inskränka mig till nämnda yrkande.

Om jag kunde tro det hafva någon betydelse, så vore jag nästan frestad att varna eller rättare sagdt bedja våra herrar tullvänner att åtminstone i detta fall visa en smula af sin moderation eller, såsom en af deras ärade representanter en gång yttrade, vara "i första rummet människa och i andra rummet protektionist." Eller tro herrarne verkligen, att det är så förträffligt der uppe i vårt Norrland, att man kan taga sig fram med allt sådant här i tullförhöjningsväg? Man skulle nästan vara frestad att tro detta med anledning af den förundran, som pastor Dahlstedts förevisning af bilder från Norrland väckte deruppe i börssalen; särskildt när herrarne fingo se den vackra bondstugan i Funäsdalen, så blefvo Ni ju särdeles förvånade. Men jag kan försäkra herrarne om, att det finnes äfven mörkare tafior deruppe, sedda från en annan sida än den, som han framstälde.

Herr Bergendahl: Med anledning af herr Fredholms straffpredikan, som han nyss behagade hålla till mig och mina medmotionärer på grund deraf, att, såsom han fortfarande ville påstå, innebörden i vår motion skulle afse en finanstull och icke en skyddstull, och då han i sammanhang härmed fordrade af mig respekt för de "urtima löftena", så får jag härmed säga honom, att, på samma gång jag fortfarande bestrider lämpligheten af att sammankoppla dessa urtima löften med vår motion, också jag å min sida fordrar litet respekt för mitt ord. Jag har sagt, att innebörden af motionen var att få icke en finanstull, utan en skyddstull. Och till ytterligare bekräftelse på att så är, vill jag upplysa, att det var den 15 januari i år, som vi 39 motionärer — det var verkligen 40, som motionerade i saken; jag glömde, att herr Petersson i Boestad hade väckt en särskild motion — sammanträdde, och på denna dag således, som var dagen före riksdagens öppnande, kunde vi icke ha någon aning om, att regeringen skulle komma med ett förslag om tilläggsbevillning.

Är herr Fredholm nu belåten eller icke?

Herr Sjö: Den högt ärade representanten för Luleå-Haparanda yttrade, att förhöjda tullar inverka ej på priset på vare sig det svenska eller det importerade amerikanska fläsket. Det var ju många, som instämde i hans anförande, och då antager jag, att de instämde äfven i detta hans yttrande. Är det så, att dessa herrar tro, det en högre införselstull på amerikanskt eller annat fläsk icke inverka på priset på svenskt eller på amerikanskt fläsk, så vet jag sannerligen icke, hvarför de behöfva motsätta sig det förslag om förhöjning, som från motionärer och utskottet framkommit.

Emellertid hafva dessa motionärer antagit för alldeles gifvet, att en tullförhöjning skulle verka litet grand derhän, att de, som med svett och möda arbeta fram och producera ifrågavarande vara, skulle få något litet mer betaldt för den.

Då jag hörde herr Höjer yttra sig ganska ofördelaktigt om motionärerna — han uttalade såsom sin mening, att de hade för stora anspråk, dessa motionärer, liksom också utskottet, då det föreslagit förhöjd importtull å fläsk — så kom jag verkligen att tänka på en person, som under 70-talet och äfven i början af 80-talet hade en sådan uppfattning, som att jordbrukarne hade för stora anspråk i såväl politiskt som äfven ekonomiskt hänseende, och denna sats förfäktade han tidt och ofta. Jag försökte många gånger att vederlägga honom i denna uppfattning, men det hjälpte icke, den uppfattningen lefde han i, och så trodde han och han påstod, att tjänstemännen hade långt sämre än jordbrukarne. Tiden gick och en vacker dag på slutet af 80-talet fick han en kallelse att infinna sig vid en exekutiv auktion, der en landtegendom skulle säljas. Personen i fråga hade nemligen inteckning i landtegendomen, så att han kallades för att bevaka sin fordran vid egendomens försäljning. Det är att märka, att denna egendom var en af de bästa i orten, men att den det oaktadt afkastat tvenne egare på kort tid. Den person, jag nu ordat om, nödgades, för att rädda sin fordran, inköpa landtegendomen, och han fick äfven icke allenast inköpa inventarier för densamma, utan äfven anskaffa folk för att bruka och sköta denna sin nyförvärfvade egendom. Hvad tro herrarne att följden blef? Jo, på mycket kort tid blef han fullt öfvertygad, huru det var med de ställningar och förhållanden, der jordbrukarne skulle haft det så bra. Han sålde visserligen egendomen så fort han kunde; men efter den betan blef han helt och hållet omvänd, och nu icke allenast är han en god protektionist, utan har äfven uttalat sig i sådana ordalag, att deraf framgår, det han har en helt annan uppfattning *nu* om hvad jordbrukarne hafva för inkomster än förr i tiden.

Det fick han pröfva på. Och jag är alldeles förvissad derom, att, derest herr Höjer, som jag tror vara en insigtsfull och praktiskt duglig karl i mångt och mycket, finge försöka sig på jordbruk, han snart nog skulle få inse, att detta icke vore så inkomstgifvande, som han föreställt sig. Jordbrukarnes anspråk äro sannerligen icke stora, de vilja endast hafva något litet grand för det arbete, som de nedlägga på produktionen af sin vara, och det är hvad de rättvisligen skola ha. Vill man verkligen, såsom många här i denna kammare vilja, att man icke i eget land skall producera nu i frågavarande vara, utan till allra största delen köpa den från Amerika, ja, då vet jag sannerligen icke, hvart det skall taga vägen till sist.

Jag tror det därför vara klokast att, på sätt motionärerna begärt och utskottet hemställt, bifalla deras förslag. Ty säga hvad man vill om detsamma, ett är man dock ense om och det är helt visst och säkert, nemligen att priset i närvarande stund på fläsk är för landtmannen nästan ruinerande. Så t. ex. få våra landtmän sälja fläsk för 35 à 40 öre per kilogram, ja, kanske någongång något litet mer för

*Angående
tull å artikeln
fläsk.
(Forts.)*

Angående
tull å artikeln
fläsk.
(Forts.)

finare vara. Jag läste till och med härom dagen i en smålandstidning, att man sålt lefvande vara till ett pris af 30 öre per kilogram — ett pris, som kan verkligen kallas nästan ruinerande, ett pris, som man näppeligen icke under en mansålder hört förr berättas.

Nu säger visserligen reservanten, herr Fredholm, att man i England fått ända till 54 öre per kilogram för fläsk, men, mine herrar, skola vi på landsbygden exportera fläsk till England, så kostar det oss mer än 14 öre per kilogram med kommissionsarfvodet, frakter och dylikt, och då skulle vi ju på sin höjd få 40 öre per kilogram kvar. Kunde man för den skull få 40 öre eller något mera i eget land, vore det gifvetvis det allra bästa. Och jag kan sannerligen icke förstå dessa norrlandsrepresentanter, som, när man framställer billiga fordringar, motsätta sig dessa med sådan kraft och energi, som de göra. Jag vet — och det veta vi litet hvar — att dessa representanter äro insigtsfulla och dugliga män, och att de veta hvad de böra göra och hvad de icke böra göra. De veta nog också att förse sig, när det i Riksdagen gäller statsanslag icke allenast till jernvägsbyggnader, utan äfven till hvarjehanda andra väganläggningar, torrläggningar och dylikt. Man kunde för den skull tycka, att man kunde hafva anspråk på, att dessa herrar norrländingar skulle räcka oss en broderlig hand och säga till oss, som bo i andra delar af landet: vi vilja i kommersielt hänseende stå i förbindelse med er, vi vilja göra affärer med er, hellre än med amerikaner, tyskar och engelsmän. När dertill kommer, att den svenska varan är icke blott sundare, utan äfven i många andra afseenden bättre — derom vittna de artiklar, som vi sett i tidningar och tidskrifter, och herrarne känna säkerligen lika väl som jag, att en ledamot af Riksdagen i en beskrifning af sina resor i Amerika uttalat sig ganska ofördelaktigt om de amerikanska svinslagterierna och beredningen af det amerikanska fläsket — så tror jag, att vi böra räkna med dessa tvenne faktorer, och göra vi det, så är jag öfvertygad om, att den svenska varan skall kunna förtjena det bästa priset, ehuru väl den ännu betalas sämst, långt sämre än det amerikanska fläsket.

Jag skall icke längre trötta kammaren, ty jag tager för gifvet, att herrarne redan beslutit sig för, huru herrarne i denna fråga ämna rösta, men jag har velat uttala min mening i frågan, och då jag detta gör, kan jag gerna sluta med samma uttalande som herr Schönbeck, nemligen att det är till fosterlandets väl och det allmännas väl, som jag gör mitt yrkande.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Med herr Sjö förenade sig herrar *Anderson* i Tenhult, *Hazén*, *Bengtsson* i Häradsköp, *Andersson* i Skeenda, *Peterson* i Hasselstad och *Persson* i Killebäckstorp.

Herr Andersson i Löfhult yttrade: Jag skall be att få säga några ord; jag ämnar icke vara mångordig.

En af de förste talarne i denna fråga påstod, att fläsktullen är en finanstull, och han ville icke medgifva, att den är en skyddstull. Mot detta yttrande protesterar jag, ty denna tull är och måste anses

vara en skyddstull. Det är de mindre jordbrukarnes enda biinkomst att uppföda svin — med de mindre jordbrukarne menar jag då de smärre hemmansegarne, torparne, soldaterna och sådana, som blott hafva litet jord att odla — och det är nödvändigt, att de få någon biinkomst, ty de hafva utgifter.

Herr Lindgren nämde, att man vill förtulla den fattiges födoämnen och äfven hans kläder. Ja, herr Lindgren vill då, att den svenske arbetsgifvaren skall lemna arbete åt den svenske arbetaren och dervid betala kontant, men han fordrar på samma gång, att arbetarne skola köpa utländska varor till föda och allt möjligt. Huru länge skulle ett sådant tillvägagående kunna fortsättas? Till all lycka har svenska Riksdagen insett, att en sådan fordran är orimlig och sökt att hjälpa de svenske arbetarne genom att ställa det så — den ene arbetar ju i ett fack, den andre i ett annat — att den ene köper af den andre. Och vi måste väl alla erkänna, att de medel, som vi skicka till utlandet för varor, som kunna produceras här hemma, äro totalt bortkastade penningar.

Nu säger man, att de norrländske arbetarne skulle hafva det så svårt, om de icke få köpa det amerikanska fläsket fritt eller åtminstone utan höjda tullar. Men om man jemför de norrländske arbetarnes inkomster med hvad arbetarne hafva i öfriga delar af Sverige, der man icke är så angelägen om amerikanskt fläsk, så skall man i sanning finna, att de norrländske arbetarne hafva större betalning, så att om de skulle få betala ett eller annat öre per kilogram mer, än de nu göra för sitt amerikanska fläsk, så skulle de icke lida något men af det. Man vet bestämdt, att arbetare i mellersta och södra Sverige ofta resa upp till Norrland för att förtjena pengar och dermed underhålla sina familjer nere i landet. Men jag har aldrig hört, att norrländingar komma ned till de södra delarne af landet för att der förtjena pengar och underhålla sina familjer der uppe. Det är således icke så farligt med de norrländske arbetarne som man säger. Men saken är den, att importörerna, de som handla med amerikanskt fläsk, förtjena mer, om de köpa amerikanskt fläsk, än om de köpa svensk vara. Det är därför de äro så rädda om den norrländske arbetaren och så måna, att han skall få äta amerikanskt fläsk.

En annan sak, på hvilken jag gifvit akt här i kammaren, är, att en stor del af dem, som uppträdt emot den ifrågasatta tullförhöjningen, äro herrar från städerna. De hafva icke försökt och veta därför icke, hvad det är för arbete och kostnad att föda upp svin, göda dem och föra dem i marknaden för att der nödgas sälja dem för ett mycket billigt pris. Om de visste det, så skulle de säkerligen icke arbeta så mycket emot en förhöjning af fläsktullen. Större delen af dessa herrar, som yttrat sig här i dag, äro statens tjänstemän eller hafva kanske sina inkomster från andra håll. Det är då mycket lätt för dem, när de hafva stora inkomster, att prata en del saker, men om de ville försöka sig på att föda upp svin, så är jag säker på, att de, när de se, hurudan ställningen är, skulle få en annan uppfattning.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
tull å artikeln
fläsk.
(Forts.)*

Angående
tull å artikeln
flåsk.
(Forts.)

Herr Sjöberg: Jag ber endast att på de skäl, som blifvit framhållna af herr Bergendahl, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Thor: Ehuru jag icke hvarken af utskottets utlåtande eller af den här i dag hållna debatten funnit det ringaste skäl att frångå den ståndpunkt, jag intagit i min motion, nemligen den, att det här ifrågavarande svenska flåsket och det amerikanska flåsket icke äro samma vara, och att dessa artiklar sålunda icke kunna möta hvarandra i någon synnerlig konkurrens, så skall jag dock nu icke hålla på min motion, utan förena mig med dem, som yrkat bifall till herr Fredholms reservation.

Jag gör detta icke därför, att jag anser ens tioörestullen vara rättvis, utan därför att jag vet, att 10 öre för oss arbetare der uppe i Norrland spelar en ganska stor rol, och jag fruktar, att, om vi i denna kammare skulle få till stånd ett beslut om tullfrihet, vi sedan skulle komma att ligga under i den gemensamma voteringen.

Det har här af flere talare ifrån södra Sverige framhållits, att arbetarnes ställning i Norrland väl tålde vid denna extra beskattning, att de skulle vara så väl aflönade och hafva det i alla afseenden så bra, att just de skulle vara de mest passande att påläggas en separat beskattning af 1 million kronor. Jag för min del tror, att man lätt kan finna andra samhällsklasser, som bättre vore i stånd att bära denna särskilda beskattning. De, som arbeta uppe i Norrlands skogar och vid sågverken, hafva visserligen under den tid, de arbeta uti skogen, en förtjenst af 2 å 2 kronor 50 öre om dagen, och om sommaren, då de arbeta nere vid sågverken, kan kanske deras aflöning blifva något mera. Men herrarne få komma i håg, att de icke hafva arbete hela året om. Fästa de sig vid trävarurörelsen, så få de vara beredda på att såväl hvarje vår som hvarje höst vara utan arbete en kortare eller längre tid. Och jag tror icke, att jag tager till för mycket, om jag säger, att dessa, som arbeta om sommaren vid sågverken och om vintern i skogarne, i regeln få vara utan arbete tre månader af året. Man kan då förstå, att dessa, som det tyckes, höga dagspenningar reduceras ganska betydligt genom den tid, som de icke kunna få något arbete.

Jag trodde icke, att det skäl eller det påstående, som förra riksdagen af en ledamot af kammaren frambragtes för bifall till en tullförhöjning, i år å nyo skulle framkomma. nemligen det att norrländingarne mycket väl veta att förse sig, då det gäller statsanslag för byggande af jernvägar och andra vägar. Jag kan icke förstå, att herrarne verkligen kunna påstå, att Norrland är bättre lottadt med afseende på jernvägar, än det södra Sverige är, och i alla andra afseenden vet jag just ingenting särskildt, som Norrland fått framför andra landsdelar, och icke lärer väl heller Norrland kunna få någonting, så framt man icke dit vill räkna, att det möjligen snart nog kommer att läggas *exporttull* på de varor, som det producerar, och *importtull* på de förnödenheter, som det förbrukar.

Herrar *Bromée*, *Eriksson* i Bäck och *Broström* förklarade sig instämma med herr Thor.

*Angående
tull å artikeln
fläsk.
(Forts.)*

Herr Petersson i Dänningelanda: Det torde vara tydligt, att frågans afgörande icke beror på hvad som yttras under diskussionen, ty säkerligen kan hvarken den enes eller den andres åsigt i denna fråga rubbas, då hvar och en förut stadgat sin mening härutinnan.

Jag skall endast anhölla att få inlägga en liten gensaga mot yttranden, som fälts derom, att motionen skulle hafva framkommit för att vi skulle slippa tilläggsbevillningen eller för att lemna medel, som skulle motsvara densamma. Så är emellertid icke förhållandet, ty tilläggsbevillningen är, tror jag, visserligen icke vidare populär på något håll, men den hafva vi trots oss kunna komma ifrån genom besparingar på de stora anslagskrafven; men motionen har tillkommit för att bereda just de fattiga jordbrukarne och de mindre hemmans-egarne, torpare, backstugusittare och dylika, något skydd för deras näring.

Man bör väl icke förundra sig öfver, att, när de rikare provinserna hafva fått ett väsentligt skydd, skydd för sin sockerindustri och sin spanmålsodling, äfven de fattiga, som icke kunna odla så mycken spanmål — det finnes nemligen mindre torpare och backstugusittare, hvilka icke hafva någon sådan att sälja — vilja hafva skydd för sin näring.

Det har af många personer framhållits, att denna fläsktull skulle komma att medföra en stegring af priset på svenskt fläsk. De hafva dock icke kunnat bevisa dessa sina påståenden, och enligt min tanke beror det på konjunkturerna. Om vi erhålla tillräckligt skydd för denna vara, så att vi kunna hämma importen af det amerikanska fläsket, så kommer naturligen produktionen inom landet att ökas så betydligt, att priset icke i nämnvärd grad stiger.

Det finnes äfven folk, som icke ha råd att bo i städerna, utan bo i utkanterna af desamma eller i förstäderna, och som från städerna hemta affall och föda upp sina svin, hvilka de sedan sälja, och hvarigenom de skaffa sig ganska goda inkomster. Detta är personer, som icke hafva något annat sätt att försälja.

Huru man än ser saken, så blir denna tull en fördel just för de fattiga och mindre bemedlade i samhället, och det är därför jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Hammarskjöld: Här har i dag yttrats, och det brukar ofta yttras, att när det gäller tullfrågor, så hjälper det icke att tala, ty hvar och en har stadgat sin öfvertygelse på förhand.

För min del får jag dock erkänna, att, när jag gick hit i dag, min öfvertygelse rörande denna fråga icke var stadgad, och den är det knappast i denna stund. Jag har verkligen försökt att öfvertyga mig sjelf om att denna tullförhöjning skulle vara till nytta och jag har önskat att få höra sådana skäl uttalas för densamma, att jag skulle kunna, utan att känna missnöje med mig sjelf, rösta för tullförhöjningen, men jag har väntat förgäfvets.

Ingen har bestridt, ty det kan icke bestridas, att exporten af denna vara betydligt öfverstiger importen. Den siste talaren har sjelf erkänt, att blir denna tullförhöjning genomförd, så kommer med all

Angående
tull å artikeln
fläsk.
(Forts.)

sannolikhet den inhemska produktionen att stiga betydligt, och han har äfven erkänt, att tullen icke skulle komma att i nämnvärd grad höja priset på svenskt fläsk. Detta var hans egna ord.

Då vill jag fråga: huru i all rimlighets namn kan man ifrågasätta en tullförhöjning, som icke skulle tjena till någonting för de svenska producenterna, men afgjordt vara till skada för en del af Sveriges befolkning? Kunde det bevisas, att den föreslagna tullförhöjningen skulle komma att medföra höjning i priset på svenskt fläsk, då tror jag, att jag skulle kunna låta mina betänkligheter fara i fråga om norrländingarne och resonera som så, att det är en större del af landets befolkning, som har fördel af tullförhöjningen, än den, som har skada af densamma. Jag skulle då, säger jag, möjligen kunna låta mina betänkligheter fara, men huru skall det vara möjligt för mig nu, då ingen kunnat visa någon rimlig grund för att tullen skall medföra förhöjning i priset på svenskt fläsk?

Jag vågar till de herrar, som anse denna tullförhöjning nyttig, rigta en begäran om erhållande af upplysning, huru det skall vara tänkbart att höja priset på denna artikel, då exporten är mycket större än importen och då den inhemska produktionen nästan kan rubriceras såsom öfverproduktion. Ingen förnuftig människa kan väl ifrågasätta att lägga tull på hafre, och hvarför icke? Jo, därför att vi exportera ofantligt stora quantiteter deraf och importera mycket små, och således skulle derigenom priset på den svenska varan icke det allra minsta förhöjas.

Vi hafva ju tull på smör — jag har icke reda på storleken af densamma, men jag vet att den finnes — men tror någon, att denna tull i ringaste mån inverkar på priset på svenskt smör. Huru skall det då vara möjligt, att en tullförhöjning skall kunna inverka på priset på svenskt fläsk?

Förr än jag får klart för mig, att en sådan prisförhöjning kan åstadkommas genom en förhöjd tull, kan jag icke rösta för denna tullförhöjning.

I detta yttrande instämde herrar *Petersson* i Brystorp, *Zetterstrand* och *Lilliehöök*.

Herr Månsson: Jag har icke begärt ordet för att försöka öfvertyga vare sig den föregående talaren eller någon annan i denna fråga, ty det förhåller sig nog såsom redan framhållits, att man i allmänhet förut bildat sig en åsigt om densamma, utan jag har begärt ordet med anledning deraf, att den föregående talaren så starkt ifrågasatt, huru vida en högre tullsats skulle kunna inverka på priset på svenskt fläsk. Han ansåg det nemligen omöjligt därför, att vår export af denna vara var så stor, större än importen.

Jag ber då att få säga, att min åsigt är den, att om jag kan få sälja en vara i eget land, så är det bättre än att söka en marknad för den i utlandet. Och säkert är, att på många orter i vårt land är det ganska svårt att först få varan till lastageplatsen och sedan frakta den för att få den ut i marknaden. Vidare är det många om-

ständigheter i denna sak, som tala för, att det är svårt för en hel del af våra svinuppfödare att exportera och sälja sitt fläsk, nemligen i skogsorter och sådana delar af vårt land, der svinen måste uppfodas på det sättet, att de blifva för gamla och för grofva för att exporteras. Jag vill uttala såsom min åsigt, att om vi i stället för att nu importera 6,000 ton, kunna få marknad i landet för vårt eget fläsk, så skola förhållandena ovilkorligen ställa sig gynsammare för den svenska produkten. Detta är min åsigt, och det är därför, som jag ställer mig på den sidan, som anser, att det icke vore farligt att gå in på detta förslag.

Säga hvad man vill, så är det alldeles förfärligt, hvad denna import inverkar och trycker ned priserna på denna vara. Man hänvisar oss till att skaffa vår spanmål på detta vis omsättning i förädlad form. Men huru skall det vara möjligt, när vi icke få betaldt för varan? Mycket arbete och mycken flit äro nedlagda i svinuppfödandet. Men när man icke kan få ersättning för denna flit och detta arbete, hvad skall det då gagna till? Efter mitt sätt att se saken, så skall, till följd af ladugårdsskötseln och mejeribandteringen, vår produktion och vår export af fläsk blifva så stor, att tullen icke i väsentlig mån skall rubba, men möjligen något utjemna och förbättra prisförhållandena. Nu säger man, när vi lägga tull på spanmål, att detta är orimligt därför, att vi äro tvungna att importera spanmål. Här åter säger man, att tullen är orimlig därför, att vi hafva för mycket, så att vi exportera. Huru man än vänder sig, så blir det orimligt.

Jag tror icke det kan förnekas, att vi fullkomligt hafva i landet hvad vi behöfva, och därför synes det mig icke farligt att sätta en något högre tull såsom värdeamatörer äfven här, så att vi icke i så hög grad gynna den amerikanska produktionen. Det är af dessa skäl, herr talman, som jag ber att få ställa mig på utskottets ståndpunkt och yrka bifall till utskottets förslag.

Herrar *Jönsson* i Mårarp och *Erickson* i Bjersby instämde häruti.

Herr *Petersson* i Dänningelanda: Blott ett par ord till svar på herr *Hammar skjöld*s anförande. Han sade, att när han gick hit i dag, visste han icke hvad han ville eller hade icke någon öfvertygelse. Det var ju ledsamt för honom det. Men han sade också: "Om icke priset väsentligen förhöjes, hvartill skall den högre tullen då tjena?" Det är naturligt, att priset kommer att höjas till en början, om högre tull blir beslutad. Men det verkar äfven derhän, att den inhemska produktionen stiger i så hög grad, att priset derigenom kommer att regleras, så att det icke blir så högt, att vi behöfva frukta, att de norrländska arbetarne icke hafva råd att köpa sitt behof af fläsk. Jag vidhåller mitt yrkande.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan i nu föredragna punkt och *dels* afslag derå och bifall till herr *Fredholms* reservation i denna del. Herr talmannen

gaf propositioner å hvardera af dessa yrkanden och fann den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill att tullen för fläsk, andra slag, skall bibehållas vid nu gällande belopp eller 10 öre per kilogram, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren beslutit att tullen för fläsk, andra slag, skall höjas till 20 öre per kilogram.

Omröstningen utföll med 127 Ja mot 85 Nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Efter föredragning vidare af *punkten 3*, deruti utskottet hemställde, att tullen för fläsk, rökt, måtte höjas till 30 öre per kilogram, anförde

Herr Fredholm från Stockholm: Herr talman! Vid nu föreliggande punkt af bevillningsutskottets betänkande skall jag anhålla om afslag å utskottets hemställan och bifall till det af mig i reservationen gjorda yrkandet.

Vidare yttrades ej. Med afslag å utskottets hemställan, bifölls herr Fredholms reservation jemväl i denna del.

*Angående
tullen å
spanmål.*

Beträffande *tullen å spanmål* hade herr *A. W. Styrländer*, i motion n:o 167 inom Andra Kammaren, föreslagit, att Riksdagen ville besluta att nedsätta tullsatserna å spanmål, omalen och malen, till de i tulltaxan af den 8 juni 1892 bestämda belopp.

Vidare hade, i motion n:o 195 inom sanma kammare, herrar *John Olsson* och *J. E. Nordin* i Sättna hemställt, att *spanmål, malen och omalen, alla slag*, måtte blifva tullfri.

I fråga härom hemställde utskottet:

1:o) att herr Styrländers motion icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

2:o) att herrar Olssons och Nordins motion icke heller måtte bifallas.

Reservationer emot dessa utskottets hemställanden hade anmälts, vid *punkten 1:o*:

af herrar friherre *von Schwerin, Collander, S. M. Olsson, Lundström* och *Bruhn*;

vid *punkten 2:o*):

af herr *G. Jansson* i Krakerud, hvilken hemställt:

1:o) att tullen å spanmål, malen, mjöl, gryn, alla slag, måtte sänkas från nu utgående kronor 6: 50 per 100 kilogram till kronor 6: 25.

2:o) att, om hans hemställan i första punkten af Riksdagen bifölles, utskottet då måtte föreslå de ändringar i tulltaxan, som deraf kunde finnas vara behöfliga; samt

vid *punkterna 1:o*) och *2:o*):

af herr *Fredholm* från Stockholm.

Efter föredragning af *punkten 1* begärdes ordet af

Herr John Olsson, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att äfven den andra punkten måtte få föredragas i sammanhang med den första och att diskussionen måtte få röra sig om båda, men att proposition sedermera måtte framställas först på andra och derefter på första punkten. Den andra punkten innehåller nemligen ett längre gående yrkande än den första.

Denna hemställan bifölles. Sedan i följd deraf jemväl *punkten 2* föredragits, lemnades ordet ånyo till

Herr John Olsson, som nu anförde: Herr talman, mina herrar! Det kan naturligtvis icke falla mig in att spilla några ord på en diskussion om den så ofta afhandlade tullfrågan, icke heller att upptaga till bemötande de ofta upprepade, men lika ofta vederlagda skälen för spanmålstullar. Jag har blott begärt ordet för att med några få ord motivera framkomsten af den af mig och herr Nordin gemensamt väckta motionen.

Egentligen borde väl en motion om tullfrihet på spanmål och mjöl i denna kammare knappast behöfva något försvar, då ju kammaren till nära två tredjedelar blifvit vald på programmet: *tullfrihet för lifsförnödenheter*. Men tiderna ändras och kammaren med dem. Det programmet har majoriteten inom kammaren länge sedan kommit ifrån. Början gjordes redan under förliden riksdag vid den beryktade sammanslagningen. Bevillningsutskottets hemställan i fjol och särskildt andrakammarledamöternas i bevillningsutskottet kapitulation fullbordade detta faktum. Denna kapitulation borttog den sista resten af förhoppning, att kammarens majoritet skulle stå kvar på det program, hvarpå den blifvit vald.

Angående
tullen å
spanmål.
(Forts.)

Nu i år hafva åtskilliga af utskottets ledamöter fullkomligt afkastat frihandelsmasken, och jag är dem naturligtvis tacksam för detta, ty så blir ställningen klar. Herr *Dieden* har icke ens funnit det nödigt att reservera sig mot ett utskottsbetänkande, hvaruti i för-täckta ordalag ställes i utsigt, att, långt ifrån att en nedsättning af lifsmedelstullarne skulle kunna ske, tvärtom en förhöjning på grund af de ännu rådande stora svårigheterna för jordbruket bör komma i fråga. Och herr *Jansson* i Krakerud förklarar rent ut i sin reservation, att han inom utskottet biträdt den åsigten, att nu ingen nedsättning bör ske i de så kallade lifsmedelstullarne. Under sådana förhållanden är det ju alldeles klart, att jag icke gör mig några illusioner om, att kammaren skall bifalla motionen. Då jag likväl tager mig friheten att framställa ett yrkande om bifall till densamma, så är det därför, att jag velat bereda kammaren ett tillfälle att göra ett principuttalande för eller mot spannmålstullen.

Jag tror, att ett sådant principuttalande icke kan vara ur vägen, då vi ju nu stå ganska nära framför de under sommaren förestående valen, och då således valmännen hafva rätt att få klart besked om kammarens och dess ledamöters ståndpunkt i denna viktiga fråga, som vid föregående val spelat en så dominerande roll.

Jag skall således taga mig friheten, herr talman, att yrka bifall till min och herr Nordins motion, och jag skall tillika besvara kammaren med en votering om mitt yrkande.

Vidare yttrade:

Herr Nordin i Sättna: Herr talman, mine herrar! Då bevillningsutskottet afstyrkt ifrågavarande motion angående afskaffande af spannmålstullarne, är det alls icke svårt att uträkna motionens öde i kammaren.

Utskottet anför hufvudsakligen två skäl för sitt afstyrkande. Jag skall fästa mig endast vid det senare, som innehålles i följande yttrande af utskottet: "Då härtill kommer, att vårt lands jordbruks-näring, långt ifrån att befinna sig i en ställning, som kunde med-gifva ett upphäfvande eller ens ett nedsättande af sagda tullsatser, tvärtom fortfarande har att kämpa mot stora svårigheter, kan utskottet så mycket mindre finna anledning att tillstyrka bifall till någon dylik åtgärd". Ja, mine herrar, skola vi vänta så länge, att tullvännerna anse jordbruket hafva kommit i den lyckliga ställning, att de sjelf-mant kunna föreslå spannmålstullarnes borttagande, så fruktar jag, att vi få vänta alldeles för länge.

Förut i dag har från något håll uttalats en förvåning öfver norr-ländingarnes halsstarrighet, då det är fråga om tullsatser. Ingen må dock förundra sig öfver att vi äro så halsstarriga, ty vi betrakta tullarne från den synpunkten, att de icke kunna upphjelpa jordbruket, utan endast äro att jemföra med t. ex. det förhållande, då läkaren föreskrifver morfin för den döende. Jag kan dock försäkra, att ett bifall till ifrågavarande motion skulle såväl af frihandelsvännerna som af de oreprenterade klasserna i vårt land hälsas med mycket större

tillfredsställelse än det beslut, som för några dagar sedan fattades i denna kammare om nedsättning i stämpelafgiften å spelkort.

Jag skall icke besvära kammaren med något yrkande.

Herr Styrelser: Herr talman! Då jag motionerat om nedsättning af spanmålstullarne, ehuru jag sjelf icke är motståndare till sådana tullar, skall jag be att med några få ord få angifva skälen till denna min åtgärd.

Då man står inför frågan om att bestämma spanmålstullarne, måste man enligt min åsigt taga hänsyn icke allenast till de trakter af vårt land, der spanmål produceras till afsalu, utan äfven till de trakter, der man till största delen måste köpa brödfödan. Man kan vara med om ganska höga tullsatser å spanmål, om skördeutsigterna äro gynsamma, och om penningetillgången i de trakter, der man hufvudsakligen måste köpa spanmål, är temligen god. Hvad nu skördeutsigterna beträffar, tror jag, att den blidvinter, som vi nu haft, gifver anledning att misstänka, att skörden, särskildt af höstsäd, icke skall blifva så särdeles riklig — jag fruktar snarare motsatsen. Detta är ett af de skäl, på grund hvaraf jag tagit mig friheten föreslå en sådan nedsättning. Om skörden, särskildt af höstsäd, skulle blifva dålig, så kunde, enligt min tanke, de höga tullsatserna blifva ett tveeggadt svärd, på hvilket till och med vi, som önska tullsatser, skulle kunna skära oss.

Men ännu värre gestalta sig förhållandena, då man gifver akt på de trakter, som icke hafva jordbruket till sin hufvudnäring, utan der skogsskötseln är modernäringen. Genom den blidvinter och särskildt genom den barvinter, som varit under detta år, har skogsafverkningen gått mycket laamt, och alla utsigter tala för, att penningetillgången i dessa trakter just på grund deraf, att skogsafverkningen gått så dåligt, skall blifva mycket inskränkt. Det är ju alldeles naturligt, att om skörden skulle utfalla dåligt, dessa provinser, som i år i allmänhet få ondt om penningar, skola komma att lida ofantligt stor skada af dessa höga tullsatser. Jag hemställer då till mina meningsfränder, tullskyddsvännerna, om det icke skulle vara klokare och af politiska hänsyn bättre och lämpligare att åsätta något lägre tullsatser, då ju i alla fall, om mina olycksprofetior icke skulle gå i fullbordan, regeringen har magt att höja dessa tullar.

Jag tror, att detta är klokare ifrån sjelfva systemets synpunkt sedt, än att åsätta höga tullsatser, som man kanske antingen nödgas nedsätta genom förhållandenas magt under året eller, om detta icke kan ske, bibehålla vid deras höga belopp.

En talare hade vid behandlingen af föregående punkt ett anförande, som innebar något förklenande mot de moderata protektionisterna. Jag vill derpå svara, att i andra frågor han och många af hans meningsfränder kunna vara ganska moderata och förebrå oss andra, som då äro mera absolutistiskt sinnade, att vi icke äro tillräckligt moderata. Jag kan således rigta samma förebråelse mot honom.

Jag tror, att särskildt i denna fråga och under dessa tider höfves

*Angående
tullen å
spanmål.
(Forts.)*

Angående
tullen å
spanmål.
(Forts.)

det oss tullvänner att icke vara allt för absoluta i våra fordringar utan vara moderata, och jag tror, att tullskyddssystemet, som ju vi tycka om, skall hafva fördel häraf.

På dessa grunder ber jag, herr talman, — ty i denna fråga anser jag mig böra taga största hänsynen till mina kommittenter, enär det här gäller en rent ekonomisk fråga — att få yrka bifall till den af mig framställda motionen.

Herr Jansson i Krakerud: Då vi redan haft en ganska lång och liflig diskussion inom kammaren rörande fläsket, skall jag icke ge anledning till debatt rörande spanmålstullarne, hvarför jag skall inskränka mig till att yrka bifall till den af mig vid betänkanDET fogade reservationen, som afser sänkning af tullen å mjöl och gryn, alla slag, från 6,50 till 6,25 allt per 100 kilogram.

Herr vice talmannen Östberg: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan uti den föredragna punkten, och vill dervid inskränka mig till att åberopa de motiv, som af utskottet anförts.

Herr Olsson i Sörnäs: Då, som af betänkanDET synes, jag reserverat mig utan att ange några skäl därför, så har jag ansett mig böra yttra några ord.

Jag vill icke bära något som helst ansvar för det beslut, hvartill utskottet kommit, utan jag har helt och hållit ställt mig utom denna fråga.

Hvad särskildt den motion, som nu föreligger, angår, är det väl knappast mödan värdt att göra något yrkande, men då jag är af den åsigt, att jag finner de nuvarande spannmålstullarne odrägligt höga såsom fördyrande de oundgängliga lifsförnödenheterna, så återstår för mig icke annat än att afge min röst för den af herr Styrländer afgifna motionen.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Beträffande utskottets hemställan i *punkten 2* hade derunder yrkats: 1:o bifall till samma hemställan; 2:o afslag derå och bifall till herrar Olssons och Nordins motion i ämnet; och 3:o bifall till herr Janssons i Krakerud vid punkten fogade reservation. Herr talmannen gaf propositioner å hvart och ett af dessa yrkanden i nu nämnd ordning och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till utskottets hemställan. Votering begärdes. I följd häraf upptog herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, ånyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till den ifrågavarande motionen nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering af herr Jansson i Krakerud, hvarför nu först uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den som till kontraposition i hufvudvoteringen angående bevillningsutskottets hemställan i andra punkten af förevarande utlåtande

n:o 13 antager yrkandet om bifall till den af herrar J. Olsson och J. E. Nordin i ämnet väckta motion röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den af herr Jansson i Krakerud vid denna punkt afgifna, vid utskottets betänkande fogade reservation.

I denna första votering röstade 119 ledamöter ja och 91 nej; och erhöll sålunda propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i andra punkten af förevarande utlåtande n:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den af herrar John Olsson och J. E. Nordin i ämnet väckta motion.

Denna senare votering visade 112 ja mot 91 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

I fråga härefter om *punkten 1* förelågo följande yrkanden, nemligen: 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o afslag å nämnda hemställan och bifall till herr Styrlanders motion; och 3:o bifall till herr Janssons i Krakerud förenämnda reservation. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse röstöfvervigt förefinnas för det förstnämnda yrkandet. Votering blef emellertid begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits bifall till motionen enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition.

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i första punkten af förevarande utlåtande n:o 13 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den af herr Styrländer i ämnet väckta motionen.

Röstsedlarne uppräknades, hvar efter annan, och visade 94 ja, men 98 nej; hvadan kammaren fattat sitt beslut i enlighet med nejpropositionens innehåll.

I *punkten 5*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet: att Riksdagen måtte medgifva, att den eller de förhöjda tullsatser, som vid behandlingen af utskottets betänkande kunde varda af Riksdagen beslutade i fråga om artikeln fläsk, måtte tillämpas från och med den dag under innevarande år, som af Kongl. Maj:t bestämdes.

Herr Fredholm från Stockholm anförde: Då kammaren i punkterna 3 och 4 afslagit utskottes hemställan om förhöjning af tullen å fläsk, vill det synas mig, som om deraf med nödvändighet borde följa, att kammaren äfven afslår utskottets hemställan i förevarande punkt; och anhåller jag för den skull att få yrka afslag å utskottets hemställan i punkten 5.

Herr Nordström: Då det vid voteringarne i de olika kamrarne visat sig, att de, som önska förhöjning af fläsktullen, hafva en majoritet på 23 röster, så anser jag, det vara fullständigt på sin plats, att kammaren besluter i enlighet med utskottets hemställan.

Herr Jonsson i Hof: Jag tror att kammaren gör klokast i att afslå denna punkt oberoende af, huru det kan komma att gå med fläsktullen i den gemensamma voteringen. Det är ju icke omöjligt, att fläskpriset under årets lopp kan komma att ställa sig så högt, att tullen nästa år behöfver nedsättas.

Jag förenar mig därför med herr Fredholm i hans yrkande.

Häruti instämde herr *Olsson* i Sörnäs.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt propositioner af herr talmannen gifvits å de båda olika yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan.

Punkten 6.

Bifölls.

*Angående
tull å potatis.*

I motion n:o 10 inom Första Kammaren hade herr friherre *R. Klinckowström* föreslagit: "att Riksdagen ville dels besluta, att nedannämnda landtmannaproduct måtte åsättas följande införseltullafgifter, nemligen:

Potatis, äfven krossad eller rifven, från och med den 15 juni till den 31 augusti 3 kronor per 100 kilogram och under de återstående delarne af året 1 krona 50 öre per 100 kilogram; dels ock besluta,

att, för den händelse tull åsättes ifrågavarande artikel, tullsatserna för denna artikel skola jemväl under innevarande år, såsom tilläggsafgifter till den förut beslutade tullbevillningen, utgöras från och med den 1 mars.“

*Angående
tull å potatis.
(Forts.)*

Vidare hade herr *N. Jönsson* i Gammalstorp m. fl. i motion n:o 188 inom Andra Kammaren hemställt, att potatis, äfven krossad eller rifven, måtte beläggas med en tullsats af 1 krona per 100 kilogram.

Utskottet hemställde emellertid i punkten 7, att herr friherre *Klinckowströms* ifrågavarande motion icke måtte bifallas; samt i punkten 8, att herr *Jönssons* m. fl. motion icke heller måtte bifallas.

I afgifven reservation hemställde deremot herrar *af Burén* och *Söderberg* "att Riksdagen måtte besluta:

1:o) att tullen för potatis, äfven krossad och rifven, måtte bestämmas till 50 öre per 100 kilogram;

2:o) att Riksdagen måtte medgifva, att de tullsatser, som vid behandlingen af detta betänkande kunna varda af Riksdagen beslutade i fråga om artikeln potatis, må tillämpas från och med den dag under innevarande år, som af Kongl. Maj:t bestämmes.“

Efter föredragning af *punkten* anförde:

Herr *Jönson* i Gammalstorp: Enligt uppgift från generaltullstyrelsen har importen af potatis under tiden januari—november 1895 utgjort 3,074,531 kilogram. Huru stor quantitet af denna vara, som importerats under december månad samma år känner jag ej, men att import deraf egt rum äfven under den månaden, det har jag mig bekant.

Då sålunda under förlidet år, då potatispriset stod mycket lågt, en så pass betydlig import, som jag nämnt, egt rum, och då det finnes stora sandjordstrakter i vårt land, der potatisodlingen är folkets förnämsta inkomstkälla, och vi dessutom kunna inom landet odla potatis i tillräcklig mängd för landets behof, så anser jag, att fullständiga skäl finnas för åsättande af tull å potatis.

Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag i denna punkt.

Herr *Collander*: Jag skall endast be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Johansson* från Stockholm: Jag skall också be att få yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt. Det är verkligen något underligt, att sådana motioner väckas. Jag har gjort en beräkning för 10 år och efter denna beräkning förhåller sig importen af potatis till vår egen produktion af denna vara såsom 1 : 124,

Angående tull å potatis. (Forts.) d. v. s. att, då man i vårt eget land har en skörd af 124 hektoliter, importerar man 1 hektoliter, hvilken enda hektoliter torde utgöras af dels den färska potatis, som på våren importeras från Tyskland, innan vår egen är färdig, dels den potatis, som när skördarne äro dåliga i Sverige, importeras till sättpotatis.

Härmed var öfverläggningen slutad; och efter det herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 8.

Bifölls.

§ 7.

Om ändrad lydelse af § 30 regeringsformen. I ordningen förekom dernäst konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 3, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 30 regeringsformen.

Herr *C. J. Öberg* hade uti en inom Andra Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 119, hemställt, att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 30 regeringsformen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 30.

Presterliga embeten och tjänster i församlingarne tillsättas genom val af församlingarnas i kommunalt hänseende röstberättigade medlemmar på det sätt och med de inskränkingar i församlingarnas rätt, som angifvas uti särskild lag, hvilken af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftas.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Häremot hade reservationer afgifvits:

Af herrar *Ljungman, Boström, Dahn, Gyllensvärd, Vahlin, Nilson* från Lidköping, *Liljeholm* och *Hanson* i Berga, hvilka ansett, det utskottet, med anledning af motionen bort tillstyrka Riksdagen att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 30 regeringsformen:

§ 30

“Presterliga embeten och tjänster i församlingarna tillsättas på sätt i särskild lag derom är stadgadt;” samt

af herr *Olsson* i Ormakärr.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Ljungman: Såsom kammaren behagade finna af betänkandet hafva 9 af kammarens ledamöter i konstitutionsutskottet reserverat sig mot utskottets hemställan och i stället afgifvit ett förslag, som i väsentlig mån skulle motsvara motionärens önskningsar.

Såsom förhållandena nu äro, omöjliggöra bestämmelserna i 30 § regeringsformen den ändring af gällande lag angående tillsättning af presterliga tjänster, motionären önskar. Reservanterna hafva därför föreslagit en sådan ändrad lydelse af denna paragraf i regeringsformen, att den så affattad icke vidare komme att lägga hinder i vägen för önskade reformers genomförande. Dervid hafva reservanterna sökt att så långt möjligt varit undvika allt, som kan framkalla strid, och för den skull kanske gått längre, än de i sjelfva verket önskat. Vill man nemligen på detta område vinna något, då måste man söka att så mycket som möjligt undvika att stöta det ena eller andra intresset för hufvudet.

Då det enligt min mening icke lider något tvifvel derom, att, för den händelse församlingarne i riket sjelfva finge yttra sig i frågan, de flesta af dem skulle instämma i motionärens önskningsar, synes det mig vara allt skäl för att åtminstone så mycket tillmötesgå honom, som att ändra grundlagsparagrafen i fråga derhän, att den icke hindrar en önskelig reform.

Jag anser dessutom, att det icke kan vara lämpligt att i grundlagen hänvisa till sedvana och hafva sådana detaljbestämmelser, som innebära, att pastoraten skola vara indelade i regala och konsistoriella.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till reservanternas förslag.

Herr Högstedt från Helsingborg: Det har alls icke förvånat mig, att en motion sådan som den föreliggande framkommit i Riksdagen. Ty det kan väl icke förnekas, att den är i hög grad befogad och baserad på särdeles tungt vägande skäl. En hvar af herrarne måste väl erkänna det rättvisa och billiga i denna begäran, att den stora åtskilnad, som nu finnes mellan de konsistoriella och regala pastoraten upphäfves. Ty såsom det nu är ställdt, ser det ut, som om de församlingar, som utgöra regala pastorat, icke skulle vara lika kompetenta som de, hvilka utgöra de konsistoriella, att utse sin herde; icke skulle ega samma förmåga som dessa att välja den, som är för dem den bäste, den mest passande. En stor orättvisa synes mig ligga i denna åtskilnad. Om en prestman söker ett konsistorielt pastorat och vid valet erhåller majoritet, om också en än så liten, får han pastoratet. Men om han söker ett regalt pastorat och vid valet erhåller majoritet — ja, en mycket stor majoritet, kan det dock inträffa, att han går förlustig det gäll, hvartill han lagligen är vald. Är det då sämre ställdt i de konsistoriella pastoraten än i de regala? Nej visst icke; snarare tvärtom. Intresset för valet måste naturligtvis i de konsistoriella pastoraten vara mycket större och lifligare än i de regala. Man kan icke förvåna sig öfver, att i dessa senare mången gång stor likgiltighet förmärkes. Ty man resonnerar

*Om ändrad
lydelse af
30 § regerings-
formen.
(Forts.)*

Om ändrad
lydelse af
30 § rege-
rings-
formen.
(Forts.)

der som så: hvad gör det, hur vi rösta, Konungen gör ändå som han vill.

Utskottet erinrar om, huru kyrkoherdebefattningarne tillsättas i våra grannländer. Och man kan verkligen känna sig frestad att föredraga det sättet, då man ser, huru man handskas med de församlingar, som utgöra de regala pastoraten. De uppfylla sina pligter. De gå och höra profpredikanterna. De infinna sig på frågodagen för att se till, att vallängden är riktig. De infinna sig på valdagen och få mången gång färdas långa vägar och sitta ofta långt in på natten kvar i kyrkan för att få afgifva sina röster. Men när så utnämningen kommer, visar det sig, att allt detta varit förgäfvets. De få en person, som de kanske hvarken sett eller hört. Är det till gagn och icke till skada, frågar jag? Är det till gagn och icke till skada, att man sänder till ett skänkt pastorat en prestman t. ex. från Hernösand, en prestman, som är obekant med förhållandena, obekant med folklynnet och det andliga tillståndet i den församling, till hvilkens herde han är satt? Är det till gagn och icke till skada, att man till kyrkoherdar utnämner personer, som icke innehåft någon presterlig befattning, med förbigående af dem som allt ifrån sina unga år egnat sig åt prestebetet och skött det med nit, trohet och skicklighet? Är det till nytta och icke till skada, att man till kyrkoherdar utnämner personer, som sitta med ganska stora löner, med löner af 4 à 5 tusen kronor om året, med förbigående af sådana, som måhända i många år fått såsom adjunkter och vicepastorer flacka omkring från det ena pastoratet till det andra och haft att med en lön af 8 à 900 kronor om året underhålla sig sjelfva, hustru och barn? Kan det vara till nytta och icke till skada? Jag betviflar det.

Äro de personer, som utses, alltid sådana som, såsom utskottet påstår, i ena eller andra afseendet på den andliga odlingens fält utmärkt sig för nit, redlighet och dugande förmåga? Är det alltid sådana män, som den kongl. utnämningrätten korar?

Eller inträffar det icke, att personer nämnas, hvilka man velat blifva af med på andra platser, hvilka der befunnits odugliga, eller hvilka äro utarbetade i den tjenst, som de förut haft? Inträffar det väl alltid, såsom utskottet framhåller, att personer, som varit dugande på ett område, äfven skola vara dugande på ett annat? Är det alltid så, frågar jag, att en person, som varit en dugande lärare i t. ex. matematik, eller som en gång skrivit en utmärkt latinsk afhandling, äfven kommer att blifva lika duglig såsom församlinglärare? Är det säkert, att han eger lika stor förmåga, då det gäller att tala uppbyggande, värmande och tröstande till dem, som deraf äro i behof? Jag vägar, mine herrar, uttala mitt tvifvelsmål derom.

Under debatten i onsdags afton angående en pension till en e. o. professor vid Upsala universitet yttrade herr Danielson, att, om den i frågavarande personen erhöles ett pastorat, så finge nog den församling, dit kan kom, nöja sig med att han vore gammal samt med hvad han såsom sådan kunde uträtta. Ja, församlingarne få nog nöja sig med hvad Kongl. Maj:t gifver dem och få ofta nog erfara, att den kungliga utnämningrätten ingalunda innehåller flera garantier

för, att kyrkan tillföres dugande män, än den af utskottet omtalade "tillfälliga majoriteten". Denna tillfälliga majoritet är mången gång bättre i stånd till och har större förutsättningar för att utse lämpliga herdar än den kungliga utnämningssrätten.

I motsats till utskottet, som anser, "att en allmännare önskan i detta afseende icke gjort sig gällande", tror jag, att motionären gjort sig till tolk för mångtusendens önskningsar, och att om en lagstiftning i motionens syfte komme till stånd, den skulle belsas med tillfredsställelse öfver hela landet. Jag skulle därför helst vilja yrka bifall till motionen, men då jag anser att det är bättre att *något* vinnes än *intet*, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

*Om ändrad
lydelse af
30 § Rege-
rings-
formen.
(Forts.)*

Herr Öberg: Herr talman, mine herrar! Det torde vara mig, såsom motionär i den föreliggande frågan, som jag dragit under Riksdagens pröfning, tillåtet att med några ord förklara, hvarför jag har gjort mig till målsman för nu ifrågavarande sak, och med anförande af några skäl. Jag har icke upptagit frågan af blott motionslusta, utan af kändedom om de många olägenheter och obehag i ett eller annat afseende, som uppkommit genom den kungliga utnämningssrätten. Och hvad som egentligen föranlett mig till denna motion, är den erfarenhet jag har från min egen hemförsamling.

Innan jag går att yttra mig vidare i frågan, ber jag att få rätta ett begånget fel i den af mig föreslagna formuleringen af regeringsformens § 30, i hvilken det heter: "presterliga embeten och tjänster i församlingarne tillsättas genom val af församlingarnes i kommunalt hänseende röstberättigade medlemmar" etc. Det skall naturligtvis i stället stå "i kyrkligt hänseende röstberättigade medlemmar". Felet är så påtagligt, att något tvifvelsmål om den verkliga meningen icke torde gjort sig gällande.

Derefter skall jag be att få öfvergå till en kort kritik af utskottets utlåtande. Utskottet säger på sidan 3 bland annat: "Den önskan, som hos oss någon gång sökt göra sig gällande och som funnit sitt uttryck i nu förevarande motion, att församlingarnes nuvarande rätt uti omförmälda hänseende skulle än ytterligare utvidgas, synes utskottet icke vara berättigad". Kammaren torde lägga märke till dessa ord: "än ytterligare utvidgas", men jag ber med hänsyn dertill få påpeka, att jag i min motion så vidt jag sjelf kan förstå hvad jag skrivit, icke har begärt, att samtliga församlingars rätt skulle än ytterligare utvidgas, utan att jag ej har begärt något annat, än att hänsyn till billighet och rätt skulle tagas äfven i fråga om de regala pastoraten, så att dessa skulle blifva likställda med de konsistoriella. Det är *detta* som jag begärt, och ej något annat.

Sedermera säger utskottet på samma sida: "Ifrågavarande grundlagsstadgande torde emellertid icke, såsom motionären synes förmena, hafva tillkommit endast för att bereda Kongl. Maj:t tillfälle att belöna förtjente män, utan grunden till detsamma torde väl i främsta rummet hafva varit, att derigenom skulle förefinnas en garanti för att inom kyrkan kunde blifva anställda verkligt dugande personer". Jag har synnerligen fäst mig vid ordet "garanti", och ber då att få fråga:

Om ändrad
lydelse af
30 Regerings-
formen.
(Forts.)

hvarför skulle det behövas så stor garanti för att de regala pastoraten skulle erhålla kompetenta och dugande män, derigenom att Kongl. Maj:t erhöle utnämningrätten, då deremot i de mångfaldigt talrikare pastoraten, nemligen de konsistoriella, icke någon sådan garanti har syntts vara af behovet påkallad? Samma garanti, som i fråga om de konsistoriella pastoraten finnes för att dessa skola utse fullkomligt goda och värdiga prestmän, skulle enligt mitt förmenande finnas i de regala församlingarne, om det tillätes dessa att sjelfva utse sina herdar, ty de äro lika måna att få dugliga personer i kyrkans tjänst, som någonsin de konsistoriella, hvadan detta utskottets ordande om "garantier" synes mig blott vara ett sätt att komma ifrån sjelfva saken.

Utskottet har för öfrigt, såsom det synes mig, haft ganska svårt att resonnera bort de skäl, som jag andragit till förmån för min motion, ty några sakliga upplysningar eller någon verklig utredning om grunden för eller behovet af denna kungliga utnämningrätt har utskottet icke varit angelägen om att åstadkomma. Utskottet använder äfven i sin motivering mångfaldiga gånger ordet "torde" — på icke mindre än nio ställen i denna motivering förekommer nemligen uttrycket "det *torde* vara så och så — hvilket synes utvisa, att det är mycket svaga skäl, som utskottet andragit för sin åsigt.

På 4:de sidan säger utskottet till slut: "att såsom ett nödvändigt vilkor för borttagande af Kongl. Maj:ts ifrågavarande rätt torde väl i första hand böra förutsättas, att en allmännare önskan i sådant hänseende gjort sig gällande hos invånarne i de regala pastoraten, något som emellertid icke torde kunna sägas hafva varit fallet hittills". Den sist föregående talaren har redan något talat om, huru med denna sak sig förhåller, så att det icke från min sida torde vara behöfligt att lemna någon särdeles vidlyftig utredning om, huruvida något allmännare önskningsmål i detta hänseende gjort sig gällande eller icke. Emellertid har jag låtit mig angeläget vara att — så vidt möjligt varit med tillhjälp af de i Riksdagens bibliotek befintliga handlingar — söka utreda, huru dermed kan förhålla sig, och jag har då funnit, att denna fråga åtskilliga gånger varit bragt på tal inom så väl kyrkomötet som riksdagen. Vid 1868 års kyrkomöte bragtes frågan fram genom en motion af herr Teodor Strömberg, i hvilken motion denne, jemte det han hemställde om en ändrad prestvalsförordning, tillika begärde, att frågan om utnämningrätten till de regala pastoraten skulle tagas under ompröfning, så att dessa församlingars rätt skulle mera tillgodoses än hvad förut varit fallet. Motionären yttrade då bland annat, att det enligt hans åsigt icke kunde vara tillrådigt, att en stor del af församlingarne skulle vara ställda under andligt förmynderskap.

År 1878 väckte herr Åke Andersson i denna kammare förslag derom, att, derest vid val af kyrkoherde i de regala pastoraten en minoritet af $\frac{3}{4}$ af de afgifna rösterna, efter hufvudtal räknadt, tillfallit någon af de sökande, och derest denne vore väl meriterad, skulle Kongl. Maj:t vid utnämningen fästa synnerligt afseende vid en sådan person. Det tillfälliga utskottet n:o 1, som behandlade motionen, erkände visserligen syftet med denna såsom berättigadt, men då

motionen enligt utskottets mening begärde så litet, att någon fördel deraf icke vore att vinna, afstyrkte utskottet motionen, dock med erkännande af, att ändringen i hufvudsak vore önskvärd. Vid frågans föredragning i Andra Kammaren afslogs visserligen motionen, men med endast 8 rösters majoritet. Slutligen yrkade vid 1879 års riksdag herr A. P. Lind, att Kongl. Maj:ts utnämningssrätt i förevarande hänseende skulle upphävas. Denna motion blef dock af Riksdagen afslagen, men under diskussionen i kamrarne uttalades af flere, att det var oegentligt att församlingarne ej hade lika rätt.

De regala pastoratens antal är, för så vidt de uppgifter, som jag i Riksdagens bibliotek kunnat erhålla, äro fullt riktiga, 496. De konsistoriella församlingarnes antal är 688, och de patronellas 135. Nu synes det mig vara märkvärdigt, att de regala pastoraten skola vara satta i sådant omyndighetstillstånd, som de äro, och jag har icke kunnat finna, af alla de efterforskningar, som jag i denna fråga sökt anställa, att dessa församlingar på ett eller annat sätt sjelfva kunna vara skulden till sin ogynsamma ställning dervidlag, eller att det finnes något skäl till, att de skola stå under ett sådant förmynderskap. Ty de få ju sjelfva, liksom de konsistoriella församlingarne, fullgöra sina pligter till presterskapet i afseende på dess aflöning.

Hvad duger hela valproceduren till, som de regala församlingarne har förunnats att anställa med all den föreskrifna nogrannhet, medan deras valrätt är inskränkt till att, såsom ofta uttryckts, endast "leka prestval"? Jo, ett medel till stort missnöje, som jag för min del finner berättigadt.

Och jag är viss om, såsom jag äfven har tillåtit mig att i motionen uttala, att, vill man verkligen statskyrkans väl, vill man icke, att denna skall söndra sig, och vill man derjemte att lugn, frid, sänja och god enighet — utom hvilka intet verkligt och bestående eller fruktbarande religiöst samlif kan förväntas, — skola vara rådande mellan församlingen och dess kyrkoherde, så är det hög tid, att något göres åt frågan, ty, derest så icke sker, utan Kongl. Maj:t fortfarande bibehåller sin utnämningssrätt, fruktar jag, att kyrkan derpå kommer att lida — så förefaller det åtminstone mig med den kännedom i saken, som jag kunnat erhålla.

Och, ehuru väl reservanterna icke hafva funnit för godt att till fullo instänma i det yrkande jag gjort, tager jag mig likväl friheten på grund af de i motionen och nu anförda skäl att, på det något i sak må vinnas, och då reservanternas förslag till lydelse af § 30 regeringsformen icke synnerligen afviker från den af mig föreslagna lydelsen, yrka bifall till den af herr Ljungman m. fl. afgifna reservationen.

Herr Restadius: Då detta ärende förevar till behandling inom utskottet, var jag till en början tveksam, huruvida jag med min röst skulle bidraga till motionens frångång eller afstyrka densamma. Efter något öfvervägande fann jag emellertid snart det vara tydligt, att förslaget innebörd ej uppfylde de betingelser, som grundlagen förutsätter för ändringar i densamma, nemligen att ändringen skall vara högst nödig och nyttig. Det har visserligen af någon yttrats,

*Om ändrad
lydelse af
§ 30 Rege-
rings-
formen.
(Forts.)*

Om ändrad
lydelse af
30 § rege-
rings-
formen.
(Forts.)

att, om inga andra grundlagsändringar skulle vidtagas än de, som vore högst nödiga och nyttiga, så skulle inga grundlagsförändringar komma till stånd. Ja, detta vore något, som jag ej skulle klaga öfver. Ty jag finner det för min del vara uppenbart, att intet fält mindre lämpar sig för en experimenterande ändringslusta än grundlagarne.

Jag medgifver nu gerna, att lagbudet i fråga icke rätteligen har sin plats i grundlagen, och att dess dervaro blott af historiska skäl kan förklaras eller möjligen försvaras. Men är det så, att man vill taga bort denna bestämelse af sådan anledning, förefaller det mig, att man äfven bör taga bort den dernäst följande, som innehåller föreskrifter om tillsättande af borgmästare-tjenster i allmänhet samt rådmäns- och magistratssekreteraresysslor i Stockholm. För mig synes det uppenbart, att det ena af dessa stadganden lika litet som det andra numera passar för grundlagen. Men att taga bort det ena, utan att på samma gång taga bort det andra, synes mig vara ett lappverk, som icke rätt väl lämpar sig för grundlagen.

Jag skall icke tvista med motionären om den större eller mindre giltigheten af de skäl, han till stöd för motionen anført eller af de skäl utskottet andragit till försvar för sin motivering. Jag vill endast i förbigående anmärka, att det synes vara temligen allmänt, att motionärer, hvilka icke fått sina förslag godkända, äro missnöjda med utskottets motivering. Så mycket vill jag dock hafva påpekadt, att det icke låter sig förhand förutses eller bestämmas, om en person, som af församlingen väljes till kyrkoherde, skall blifva bättre än den, som af Kongl. Maj:t tillsättes. Det har visserligen nu ansetts, att så skulle vara förhållandet, men det kan icke bevisas. Och jag vill i detta afseende ytterligare framhålla blott den omständighet, att vid val, som af församlingarna verkställas, icke sällan förhållanden inträffa, på grund af hvilka icke den värdigaste af sökandena, utan den, som har de starkaste pådrifvarne å sin sida, blir den lycklige.

Huru dermed sig förhåller, vill jag emellertid lemna derhän, ty det kan icke bestämdt afgöras.

Öfvergår jag nu till frågan om grunden för den påstådda rätten för församlingarna att sjelfva tillsätta sina själasörjare, så har en reservant sökt nämnda grund i åtskilliga uttalanden, som återfinnas i de schmalkaldiska artiklarne. Jag vill ingalunda bestrida, att för det kristliga lifvet uttalanden, som förekomma i vare sig de symboliska böckerna eller andra kyrkans bekännelseskrifter, hafva sin stora betydelse. Men jag bestrider för min del på det bestämdaste, att sådan betydelse bör tillmätas samma uttalanden, då fråga blir att organisera funktionärer i kyrkan, betraktad såsom organ i staten. Håller man på statskyrkan, måste man äfven hålla på, att det skall vara staten, som har ensam beslutanderätt, huru dervid förfaras skall. Den egentliga grunden för den påstådda rätten synes mig vara, att församlingarna sjelfva aflöna sina prester. Men nu har af en högt aktad ledamot i denna kanmare motion väckts i syfte, att församlingarna skulle upphöra dermed och staten öfvertaga denna aflöningskyldighet. Och om grunden upphör, upphör väl på samma gång hvad derpå är bygd. Varder aflöningskyldigheten öfvertagen af staten, synes mig därför

sjelfklart, att staten jemväl skall tillsätta presterna, i likhet med hvad som också eger rum i våra grannländer. Skulle under sådant förhållande de konsistoriella gällan varda vid sin tillsättningsrätt bibehållna, synes mig invånarne i ett länsmansdistrikt eller ett fögderi kunna komma med anspråk på att få tillsätta länsman och kronofogde inom distriktet och fögderiet. Det har af en talare, herr Högstedt, anförts, hurusom det är mycket egendomligt, att denna skilnad förefinnes emellan konsistoriella gäll och sådana, i hvilka Kongl. Maj:t tillsätter pastorer. Ja, jag skall icke heller förneka det. Men om församlingarnas skyldighet att aflöna statens presterskap upphör och staten öfvertager den samt följaktligen staten kommer att tillsätta presterna, upphör ju också denna skilnad och når herr Högstedt det mål han vill uppnå, nemligen utplånandet af skilnaden mellan konsistoriella och regala pastorat. Men det är för mig icke klart, att, om det framställda aflöningsförslaget varder antaget, kammaren skall finnas villig att godkänna den deraf följande konsekvensen, att Kongl. Maj:t ensam skall tillsätta själasörjare.

Derutaf och då jag icke vet, att det finnes inom landet en mera allmänt spridd åhåga, att tillsättningssystemet blifver ändradt, har jag funnit anledning att åtminstone för närvarande afstyrka motionen och hemställer för ty om bifall till hvad utskottet föreslagit.

Herr *Thestrup* instämde häruti.

Herr Eriksson i Bäck: Jag ber att till en början få instämma i herr Högstedts yttrande i denna fråga.

Derefter vill jag öfvergå till att något omnämna, hurudant förhållandet i fråga är inom den församling jag tillhör, Fellingsbro församling, som är ett regalt pastorat, och med detsamma beröra utskottets motivering för afslag å motionen. Utskottet säger, att ifrågasvarande Kongl. Maj:ts rätt torde medföra garanti och betrygga för kyrkan, att det tillföres henne dugande förmågor. För mig tyckes detta vara något besynnerligt. Jag vill visst icke säga, att Kongl. Maj:t till Fellingsbro pastorat sändt odugliga kyrkoherdar. Det vill jag visst icke säga. Men jag vill dock upplysa, att de kyrkoherdar, vi haft i Fellingsbro sedan år 1866, hafva allra största delen af denna tid åtnjutit tjenstledighet. För dem hafva då varit förordnade vice pastorer, unge, oerfarne män, som under nästan hela denna tid från och med 1866 skött denna stora församling med en folkmängd af omkring 7,000 personer. Jag vet äfven, att, om vid de tillfällen under denna tid, då det varit ledigheter, församlingen fått en kyrkoherde, den valt, det icke blifvit sådana unge, oerfarne män, utan äldre, dugande, och ej utslitna kyrkoherdar. År 1867, då Fellingsbro pastorat var ledigt, kallade församlingen till fjerde profpredikant den sedermera till kontraktsprost i Köping utnämnde Arhusiander, och vid valet fick denne också de flesta rösterna, men församlingen fick ej honom till kyrkoherde, utan församlingen hugnades med en annan, om hvilken det berättas, att han fick pastoratet för att han vid något tillfälle sjungit folksången.

*Om ändrad
lydelse af
30§Regerings-
formen.
(Forts.)*

Utskottet säger vidare, att det icke yppat sig något missnöje i ifrågavarande fall, och att icke någon allmännare önskan om ändring gjort sig gällande hos församlingarna. Jo, nog har Fellingsbro församling varit missnöjd med det nuvarande tillståndet, och den har äfven uttryckt sina önskningsar uti detta afseende. Den har många gånger skickat deputationer till Kongl. Maj:t och anhållit om att få den till kyrkoherde, som församlingen valt med stor majoritet; men det har blifvit den utgång, att församlingen numera anser det fullkomligt lönlöst att skicka någon deputation till Kongl. Maj:t i nämnda syfte. Vid senaste valet ansåg församlingen det icke ens vara värdt att kalla fjerde profpredikant, och jag är nästan fullkomligt säker på, att vid nästa val församlingen mycket fåtalig kommer att deltaga i valet af kyrkoherde, hvilka än blifva på förslaget uppförde.

Utskottet säger här vidare till slut, att denna Kongl. Maj:ts rätt torde vara af icke ringa betydelse såsom en välgörande motvigt mot det allt för mycket öfverhand tagande sektväsendet inom kyrkan. Jag kan icke alls förstå utskottets resonnement i detta afseende, ty förhållandet i Fellingsbro visar någonting helt annat. Under dessa år, som förfutit sedan omkring år 1868, då den tidigaste kyrkoherdeutnämning jag minnes i Fellingsbro egde rum, hafva inom Fellingsbro pastorat uppförts ej mindre än sju missionshus. Och utom i dessa lokaler hållas på förut bestämda regelbundna tider frikyrkliga predikningar på en hel mängd ställen inom församlingen. Och jag tror, att nästan hvarenda en af de frikyrkliga sekter, som finnas i Sverige, är inom Fellingsbro församling representerad. Då kan jag icke förstå, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande utnämningssrätt är egnad att förebygga sektväsen inom församlingarna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den af herr Ljungman framställda reservationen.

Herr Höjer: Endast några få ord! Jag har vid genomläsande af konstitutionsutskottets motivering icke kunnat finna annat, än att utskottets logik i ett och annat afseende lemnar åtskilligt öfrigt att önska.

Konstitutionsutskottet säger uti sin motivering, att det genom Kongl. Maj:ts rätt att utnämna kyrkoherdar i regala pastorat förefinnes "en garanti för att inom kyrkan kunde blifva anstälde verkligt dugande personer". Och så tillägger utskottet: "En sådan garanti lär icke kunna finnas, om det är uteslutande öfverlemnadt åt en tillfällig majoritet att bestämma, hvem som skall blifva en församlings lärare", såsom fallet är i de konsistoriella pastoraten. Jag kan icke förstå annat, än att af dessa premisser följer såsom konklusion icke blott bibehållande af status quo i fråga om utnämningssrätten, utan äfven — och hvarför har man icke begagnat sig deraf? — att konsequent alla konsistoriella pastorat skulle förvandlas till regala.

Längre ned på sidan 3 säger utskottet, att, "då under sådana förhållanden ingen säkerhet finnes, att församlingarne träffa det bästa valet, synes det, för betryggande af kyrkans anseende, vara lyckligast,

att Kongl. Maj:t har den rätt, han för närvarande eger att tillföra kyrkan dugande förmågor“.

Jag kan äfven i detta fall ej se annat än att konstitutionsutskottets kläm borde hafva slutat dermed, att man borde tillerkänna Kongl. Maj:t ej blott den rätt, han nu har, att tillsätta församlingslära- re uti de regala pastoraten, utan äfven samma rätt med hänsyn till de konsistoriella.

Min högt ärade vän på elfsborgsbänken, herr Restadius, talade om för Andra Kammaren, hvad denna kammare genom ett par, tre års erfarenhet noga visste förut, nemligen att herr Restadius ej älskar förändringar i våra grundlagar, utan att allt bör vara och förblifva som det är. Men när min ärade vän sedermera fortsatte sitt yttrande, kom han fram med ett så besynnerligt tal, att jag nästan började att betvifla äktheten af hans konservatism. Han sade nemligen, att det var åtskilligt i herr Ljungmans och hans kamraters reservation, som var riktigt, ity att det verkligen ej vore nödigt och nyttigt, att indelningen i regala och konsistoriella pastorat vore fastslagen i regeringsformen. Detta tyckte sig herr Restadius finna vara något olämpligt, hvarför han äfven kunde vara böjd för en förändring. Men såsom skäl derfor att han ej ville vara med om att vidtaga en förändring *nu*, anförde han, att uti regeringsformen äfven förekomma bestämmelser om borgmästare och rådmän, hvilka ej hörde dit. Han ville sålunda ej vara med om den nu föreslagna åtgärden, förr än man samtidigt kunde flytta bort borgmästare och rådmän ur regeringsformen. I detta fall är jag ej så radikal som den ärade talaren på elfsborgsbänken, utan jag vill gerna vara med om att vidtaga denna första reform och tills vidare låta borgmästare och råd vara i oförkränt besittning af sin konstitutionella hedersplats.

Jag anhåller derfor att få till reservationen yrka bifall.

Herr Kardell: Det kan väl ej bestridas, att motionären haft fullt fog för sin begäran. Inom kyrkan råder det onekligen ett mycket eget förhållande, i det att nemligen somliga församlingar sjelfva få tillsätta sina prester, under det att andra församlingar i detta afseende fullständigt stå under regeringens förmynderskap.

Om anledningen till detta förhållande är det svårt att yttra sig. Man har framhållit, att det skulle bero på rent historiska grunder. Men kan anledningen ej sökas i andra än sådana, bör naturligtvis ifrågavarande författning såsom orimlig genast ändras. Icke kan man väl söka anledningen derutinnan, att församlingsborna i de konsistoriella pastoraten skulle i andligt och religiöst hänseende vara mera utvecklade och bättre i stånd att välja prest än församlingsborna i de regala pastoraten.

Man har nu sagt, att regeringen aldrig har missbrukat sin rätt att utnämna kyrkoherdar i regala pastorat, och detta kan nog vara riktigt, åtminstone för så vidt det är fråga om nutiden; icke kan jag åtminstone för min del påstå, att regeringen vid något sådant tillfälle har låtit sig ledas af sådana motiv som t. ex. personligt gunstlingskap eller dylikt. Men i äldre tider var förhållandet ofta ett annat.

*Om ändrad
lydelse af
30§ regerings-
formen.
(Forts.)*

Om ändrad
lydelse af
30 § Regerings-
formen.
(Forts.)

Det är ju bekant, huru till och med på Gustaf III:s tid pastorat såldes för penningar. Något sådant förekommer visst ej i våra dagar. Men äfven om regeringen på det utmärktaste sätt begagnar sig af denna sin rätt, så måste detta prerogativ, liksom hvarje annat förmynderskap har sin temporära begränsning, en gång upphöra, när myndlingarne — det vill säga i detta fall medlemmarne af församlingarne — kommit så långt, att de kunna reda sig sjelfva, så att de kunna på ett tillfyllestgörande sätt vid prestvalen sköta sig sjelfva. Frågan blir nu naturligtvis den, huruvida de regala församlingarne kommit så långt i våra dagar. Man kan försöka att göra den saken klar för sig, och svaret får man då naturligtvis genom att undersöka det sätt, på hvilket man utöfvar sin valrätt i de konsistoriella pastoraten. Jag har ej hört, att några anklagelser plägat framställas emot dessa församlingar härvidlag, och icke kan jag tro, att det i allmänhet i dessa församlingar går till så, som utskottet säger här i sitt betänkande, då det föreställer sig, att det icke sällan inträffar, att medlemmar af presterskapet vid sådana tillfällen blifva "utsatta för frestelse till lycksökeri och sträfvanden efter popularitet".

Om sådant skulle komma att inträffa uti de regala pastoraten, hvilket utskottet synes förmena, är det ju gifvet, att utskottet måste hafva hemul för detta sitt påstående i historiska förhållanden. Förhållandet måste naturligtvis hafva inträffat förr. Så torde saken dock icke förhålla sig. Dertför har utskottet ingen grund för sitt påstående, då det säger, att församlingsborna i de regala pastoraten icke kunna rätt utöfva sin rösträtt, så vida ej utskottet verkligen är af den tanken, att folket i de regala pastoraten är ett alldeles särskildt slags menniskor, för hvilka en särskild lagstiftning fordras, i jemförelse med folket i de konsistoriella pastoraten.

Man har äfven sagt, att missnöje ej skulle råda uti de regala pastoraten. Jag tror likväl, att man måste antaga, att församlingsborna derstädes icke äro alldeles belättna. För min del känner jag speciellt ett fall, då det varit fråga om ituklyfning af ett stort pastorat i Norrland. Delningen har emellertid ej kommit till stånd på den grund, att församlingsborna i den del, som skulle fränskiljas och bilda eget pastorat, hade klart för sig, att i fall klyfningen komme till stånd, skulle det nya pastoratet blifva regalt, och församlingsborna beröfvas den rätt att utse egen predikant, utaf hvilken de för närvarande äro i åtnjutande. Detta har åtminstone varit ett af de motiv, som anförts emot förslaget hvarje gång, det blifvit framställt.

Ja, det är ju klart, att det ej blir något af med reformen den här gången, då ju Första Kammaren redan har förkastat motionen i frågan såväl som reservanternas förslag. Men det är väl ändock af vigt, att Andra Kammaren antager förslaget, så att frågan åtminstone faller framåt. I fall Andra Kammaren det gör, hoppas jag, att denna nya investiturstrid skall sluta på ett sätt, som öfverensstämmer med allmänhetens intresse och motionärens önsksningar.

Herr talman, jag yrkar bifall till herr Ljungmans med fleres reservation.

Herr Truedsson: För min enskilda del tycker jag, att den här frågan är så enkel, att det endast kan blifva tal om *antingen—eller*. Antingen skola alla pastorat blifva konsistoriella eller ock skola alla blifva regala. Jag anser, att de böra blifva konsistoriella allesammans, så att hvarje församling får välja sin egen lärare.

På de grunder, som reservanterna här framhållit, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen gifvit propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll herr Ljungmans med fleres vid utlåtandet fogade reservation.

§ 8.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 34, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående skärpta straffbestämmelser emot djurplågeri m. m.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottets behandling hänvisad motion, n:o 133, hemställde herr Wavrinsky, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t begära, det Kongl. Maj:t ville låta utreda, i hvad mån och under hvilka förhållanden utsträckt befogenhet för kronobetjening och polismyndighet att inskrida mot svårare djurplågeri eller andra åtgärder till djurens skydd mot misshandel, såsom skärpta straffbestämmelser m. m., äro af behofvet påkallade, och att Kongl. Maj:t i samband dermed ville snarast möjligt förelägga Riksdagen förslag till lag i sådant syfte.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af

Herr Wavrinsky, som yttrade: Jag saknar ej alldeles skäl att vara utskottet tacksam för den behandling, min motion rönt. Utskottet säger nemligen, att det erkänner, "att i vårt land åtskilligt återstår att önska beträffande djurens behandling."

Då utskottet emellertid kommit till det resultat, att det ansett sig böra hemställa, det föreliggande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda, synes enligt mitt förmenande orsaken dertill vara, att utskottet förbisett kärnpunkten i min motivering. Att lagens förmåga att verka afskräckande blifvit betydligt höjd derigenom, att uti 1890 års lagförändring böternas gräns utsträckts från 100 till 500 kronor, är jag mycket villig att erkänna, och straffet öfvergår ju till ett frihetsstraff, för den händelse böterna icke kunna gäldas. Men det är ej under sådana omständigheter, jag önskar ett frihetsstraff för djurplågeri.

*Om ändrad
lydelse af
30 § rege-
rings-
formen.
(Forts.)*

Utskottet säger emellertid, att det ej kan tillråda stadgande af frihetsstraff. Jag har uti min motion tillåtit mig — dock icke såsom hufvudsak utan i sista delen af klämman — att antyda en sådan åtgärd i min motions syfte som stadgande af ett högre kvalificerad straff. Till stöd för detta mitt förslag skall jag be att få anföra lagstiftningen i andra länder rörande straff för djurplågeri. Jag har här i min hand ett vetenskapligt arbete af en universitetslärare i Kiel om djurplågeri och lagstiftningen derom uti andra länder. Såvidt jag af ett knapphändigt studium af detta arbete kunnat finna, hafva alla länder i Europa utom Italien och Sverige en lagstiftning, som åsätter ganska höga frihetsstraff för djurplågeri. För att nu ej upptaga kammaren med en fullständig redogörelse för denna fråga, skall jag endast be att få uppläsa lagbestämmelserna uti de oss närmast liggande länderna. I den norska lagen heter det: "Viser nogen Grusomhed ved Mishandling af Kreaturer, hvad enten disse er ham selv eller Andre tilhørende, straffes han med Bøder eller Fængsel;" den danska lagen lyder: "Hvo, som gjør sig skyldig i raa Mishandling eller anden grusom og opørende Behandling af Dyr, navnlig af Huusdyr, bliver at straffe med Bøder indtil 200 Rd, eller med simpelt Fængsel indtil 4 Maaneder", och i Finland har man följande stadgande: "Har någon i behandling af eget eller annans djur gjort sig skyldig till uppenbar grymhet, straffes med böter ej öfver femhundra mark eller fängelse i högst tre månader."

Jag anser mig sålunda hafva haft goda skäl för att angifva detta önskningsmål, som ju redan vunnit erkännande i andra länders lagstiftning.

Men det har egentligen icke varit ditåt, jag med min motion förnämligast syftat. Jag antager, att de flesta djurplågerier begås under rusigt tillstånd eller i vredesmod. Är den, som misshandlar djuret, derjemte egensinnig och oförståndig, hjälper nog icke ens fängelsestraff till att förekomma brott af detta slag. Skall man nu på landsbygden, der en lång tid förlöper mellan tingssammanträdena, nödgas vänta till ett sådant för att kunna förhindra ett fortsatt djurplågeri, så är dermed icke mycket vunnit. Jag har därför ansett, att något skulle kunna göras för att sätta polis och kronobetjening i tillfälle att genast ingripa, under det djurplågeriet pågår, och förhindra dess fortsättande. Det har händt, att kronobetjeningen nödgats aftvinga djuregaren ett medgifvande att få taga djuret ifrån honom samt i värsta fall efter veterinärs hörande nedslagta det. Har ett sådant ingripande visat sig nödvändigt redan nu, trots det att lagen icke gifver någon rätt dertill, hvarför skulle man icke då tillstådja, att detta ingripande finge ske under lagens hägn, men under en form, som tryggade mot öfvergrepp? Det är just ditåt, jag syftat med min motion. Jag vet nog, att här i Stockholm centralpolisen utöfvar en mycket sträng tillsyn öfver djurens behandling, men äfven här inträffa förhållanden, som göra en sådan lag, som jag åsyftat, nödig. Det har händt, att en häst skadats på gatan så illa, att det ansågs nödvändigt att slagta ned honom. Man telefonerade då till hästens egare, som bodde på landet, och han medgaf nedslagtandet, om det befunnes

alldeles nödvändigt. En veterinär sändes efter och djuret blef nedslagtadt. Men efteråt gjorde egaren, som funnit, att lagen icke gaf polisen denna magt, sådana invändningar mot polisens förfaringsätt, att saken blef ganska invecklad. Veterinären medgaf, att det visst icke var så alldeles säkert, att djuret behöft nedslagtas, ty skadan såg värre ut, än den verkliga var. Men äfven om skadan varit mycket svårare, än den i detta fall var, hade lagens väktare icke haft större befogethet därför, och djuret hade måst ligga der kämpande med plågorna under allmänhetens ögon, hvilket måste tydas såsom ett grymt djurplågeri, derest icke polisen egenmäktigt ingripit.

Jag kunde ännu hafva åtskilligt att anföra till förmån för min motion, men jag skall vid denna sena timme på dagen icke uppehålla kammarens tid. Jag vill endast till sist erinra om, att den enda § i gällande lag, som handlar om djurplågeri, är 16 § 18 kap. strafflagen, deri det heter: "visar någon i behandling af egna eller andras kreatur uppenbar grymhet, straffes med böter, högst 100 kronor." Detta stadgande är emellertid i många hänseenden otillfredsställande. För det första kan man fråga, huru långt sträcker sig termen kreatur; inrymmes derunder äfven fjäderfän? Jag vet, att man vid domstol i Stockholm dömt under denna förutsättning, men att domarne dock varit mycket tveksamma, huruvida de varit dertill berättigade. I andra länders lagstifning föreskrifves också tydligen, att lagen gäller djur, både egna och andras, som man har under sin vård, både vilda och tama djur. Kan en domare i vårt land med stöd af 16 § 18 kap. strafflagen ådöma ansvar för misshandel af vilda djur? För min del tror jag, att detta är ganska ovisst.

Med dessa korta erinringar har jag endast velat visa, att jag haft goda skäl för min motion. Jag vill dock nu icke göra något yrkande, då utskottet varit enigt i sin åsigt, utan vill endast uttala den förhoppning, att saken, om den också härmed är gömd, dock därför icke är glömd.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Föredrogs vidare lagutskottets utlåtande n:o 35, i anledning af väckt motion angående sådan ändring i nu gällande lag, att gift person må kunna bereda egen familj förmånen af försäkring af sitt lif.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att berörda inom Andra Kammaren af herr *Wavrinsky* afgifna motion, n:o 6, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Wavrinsky* anförde: I sin motivering säger utskottet till en början följande: "en lagändring i det af motionären antydda syfte skulle, enligt utskottets tanke, vara i flera hänseenden betänklig", och utskottet motiverar denna sin åsigt på sådant sätt, att jag icke kan låta detsamma alldeles oanmärkt gå förbi. Utskottet säger, att "der-

igenom skulle en af vår svenska äktenskapsrätts viktigaste principer — den nemligen, att ekonomiska aftal emellan makar under bestående äktenskap äro ogiltiga — väsentligen rubbas.“

För min del skulle jag visserligen icke hysa några betänkligheter i detta hänseende, enär jag anser, att egendomsgemenskapen mellan makar mycket väl kunde upphävas. Men derom vill jag emellertid icke nu yttra mig närmare, då ämnet till största delen ligger utanför den förevarande frågan. Jag vill endast i förbigående påpeka, att den rättsprincip, som af mig här ifrågasatts att tillämpas på lifförsäkringsområdet, redan blifvit erkänd, enär staten skyddar enkors och barns pensioner, äfvensom lifräntor. Det vore endast ett ytterligare steg i samma riktning, om man bifölle min motion.

Utskottet säger vidare, att “dermed skulle ock banas väg för bedrägliga transaktioner till borgenärens förfång“. Ja, denna invändning kunde väga mycket tungt, om den i detta fall vore berättigad. Ingalunda skulle jag vilja vara med om att uppmuntra gäldenärer till att efterlåta hänsynen till sina borgenärer. Men om en lifförsäkring toges utan afsigt och utan resultat att undandraga borgenärer deras rättmätiga egendom, så är väl detta icke obehörigt. Detta är hvad jag åsyftat. I motiveringen till min motion heter det nemligen — och för säkerhetens skull är detta kursiveradt — såsom “hufvudgrundsats, att borgenärerna icke böra ega någon ovilkorlig rätt till sjelfva försäkringssumman, utan på sin höjd till ett belopp motsvarande de inbetalda premierna“.

För närvarande kan man mycket lätt kringgå lagen. En man lemnar t. ex. till sin hustrus broder en lifförsäkring, och denne har då att tillse, att försäkringsbeloppet kommer enkan till godo. Vill han sauvera lifförsäkringen åt de omyndiga barnen, skaffar han en annan förmyndare för barnen och lemnar i denne förmyndares händer försäkringsbrevet. Detta går mycket väl för sig, och dervid tillvaratages visst icke borgenärens rätt till någon del. Enligt nu gällande lag kan han med rättsgiltig verkan gifva försäkringsbrev till sina myndiga, men ej utan omvägar till sina omyndiga barn; och dessa senare borde väl i förevarande hänseende vara minst likställda med de förra.

Det synes mig sålunda vara bäst att lemna öppen den gina och raka vägen för dylika transaktioner. Man vinner icke hvad man önskat genom den nu gällande lagstiftningen, men den mindre samvetsömme uppmuntras att genom knep och på omvägar nå sitt mål.

Af den utredning, jag i motionen förebragt, framgår, att äfven med antagande af de allra strängaste förpligtelser för en gäldenär gent emot hans fordringsegare ett medgifvande sådant jag föreslår kan i lagen inrymmas. Men nu statuera lagstiftarne i allmänhet icke ens tillnärmelsevis så strängt ansvar, som i utredningen uppstälts till grund. De hylla fastmer den åsigten, att en långifvare måste, såvidt han icke till sin egen säkerhet tagit pant, anses hafva varit medveten om den risk, han utsatt sig för genom länets beviljande och att han därför må stå sitt kast. I föreliggande förslag uppställas, som sagdt, ytterst endast det anspråk, att försäkringstagarens efterlemnade familj

borde under förenämnda omständigheter hafva oomtvistlig rätt till så stor del af försäkringen, som återstår, sedan de erlagda premierna afdragits.

Utskottet säger vidare, att "häri genom skulle vållas en förslappning af det intresse, som under nuvarande förhållanden bör och kan förutsättas hos hvarje ordentlig familjefader: att under lifstiden sträfva och verka för förbättring af familjens ekonomiska ställning".

Jag har svårt för att taga denna utskottets motivering på fullt allvar. Skulle det vara utskottets mening, att tanken på undanrödjande af de största bekymren för familjen i framtiden skulle kunna förmå en man att under lifstiden försumma att sörja för familjens uppehälle, så tror jag icke, att detta är den rätta uppfattningen. I den reservation, som afgifvits af lagutskottets högt ärade vice ordförande, heter det bland annat: "lifförsäkringsinstitutionen — oafsedt dess rent uppfostrande betydelse derutinnan, att den vänjer individen vid att ej lefva blott för stunden, utan att i tid börja ordna för sin och de sinas framtida ekonomiska existens — kan framför allt med afseende å den utväg, som derigenom beredes familjefadern att betrygga familjens ekonomiska framtid, medföra så välgörande verkningar, att den synes böra af lagstiftaren befordras".

Detta synes mig vara den riktiga uppfattningen af innebörden i denna motion. Så har också med framgång skett i andra länder, och jag har i motionen åberopat förhållandena i detta hänseende i England, Tyskland, Frankrike, Finland och Norge. Jag har äfven gjort mig underrättad om, huru den lag jag åsyftar, verkar i det land, der man i detta hänseende gått längst, nemligen i Norge, och jag har fått veta, att inga betänkligheter yppats mot denna lag alltsedan år 1888, då den infördes. Jag har derjemte här i min hand en petition från mer än 2,000 personer, bland dem de mest insigtsfulla i denna sak, som finnas i vårt land. På det första bladet finner jag bland annat namnet på en högt ärad ledamot af Första Kammaren, nemligen herr Philip Leman, samt vidare en rad af namn på män, som äro väl vuxna att bedöma denna viktiga fråga. Alla dessa hafva uttalat sig för en sådan lagstiftning, som jag med min motion afsett. Jag hade för den skull väntat mig, att utskottet skulle gå mina anspråk till mötes, men så har icke skett. Jag får emellertid trösta mig med, att en så betydande medlem af lagutskottet som dess högt ärade vice ordförande vid sin hemställan om afslag å motionen fogat en motivering, som i alla hänseenden tillfredsställer mig, och jag må för tillfället vara nöjd dermed.

Jag har, herr talman, icke något yrkande att framställa, utan får vara nöjd med det resultat, hvartill jag kommit.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 10.

Likaledes bifölls lagutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 36, i anledning af väckt motion angående tid för kartors och skifteshandlingars återställande till skiftesmannen i vissa fall.

§ 11.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t, angående obligatorisk kontroll af till salu hållna konstgjorda gödningsämnen och beredda foderämnen.

Jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 12.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial n:o 33, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel, blefvo de af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner af kammaren godkända.

§ 13.

Slutligen föredrogs och bifölls Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t, rörande åtgärder för beredande af lämplig uppfostran åt minderåriga förbrytare samt vanartade och i sedligt afseende försummade barn; och skulle jemlikt § 63 mom. 3 detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>J. Eliasson</i>	under 14 dagar fr. o. m. den	26 dennes,
"	<i>S. B. Bruhn</i>	" 12 " " "	25 "
"	<i>G. Ericsson</i> från	" 2 " " "	19 "
	Stockholm		
"	<i>J. P. Nilsson</i> i	" 14 " " "	26 "
	Käggla		
"	<i>O. W. Redelius</i>	" 14 " " "	26 "
och	" <i>G. Ryding</i>	" 14 " " "	23 "

§ 15.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

n:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af viss del af kronans rätt till danaarf efter snickaren Per Gustaf Rilén;

n:o 36, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående fördelning af lindring i roteringsbesväret; och

n:o 37, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående statens öfvertagande af rustnings- och roteringsbesvären; samt

bevillningsutskottets betänkande n:o 14, i anledning af väckt motion angående ändring i 5 § af underrättelserna om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,41 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böö.

Torsdagen den 19 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande proposition till Riksdagen, angående upplåtelse till Jemtlands fältjägerregementes mötesplats af mark, tillhörig f. d. militiebostället Kungsgården n:o 1 i Jemtlands län, beslöt kammaren hänvisa densamma till statsutskottet.

§ 2.

Föredrogs och bordlades för andra gången:
statsutskottets utlåtanden n:is 35, 36 och 37; samt
bevillningsutskottets betänkande n:o 14.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets memorial n:o 15, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter af bevillningsutskottets betänkande n:o 13, angående vissa delar af tullbevillningen;

lagutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 37, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af lagen angående byggnad och underhåll af kyrka m. m. den 12 juni 1885 samt af lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård den 1 maj 1885;

n:o 38, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om viss del af lagutskottets hemställan i utlåtande n:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående allmänt tings-
sammanträdes likställighet i vissa fall med häradsting, lag angående ändring i vissa fall af tiden för insändande af förteckning å lagfarter, lag angående ändrad lydelse af 9 kap. 4 § ärfdabalken och lag angående ändrad lydelse af 8 kap. 1 § giftermålsbalken;

n:o 39, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 69 och 71 §§ konkurslagen;

n:o 40, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser angående utöfvande af uppfinning, hvarå patent erhållits; och

n:o 41, i anledning af väckta motioner angående ändringar i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 m. m.; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion angående förbud mot tillverkning af fosfortändstickor.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *E. J. Ekman* under fyra dagar från och med den 21 dennes.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,41 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böö.

Fredagen den 20 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 13 dennes förda protokoll.

§ 2.

Vid föredragning af bevillningsutskottets memorial n:o 15, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter af bevillningsutskottets betänkande n:o 13, angående vissa delar af tullbevillningen, blefvo de af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner af kammaren godkända.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

lagutskottets utlåtanden och memorial n:is 37, 38, 39, 40 och 41; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11.

§ 4.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *A. H. Göthberg*, hvilken nu aflemnade en motion, n:o 230, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i 15 § 1 mom. i förordningen den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.

Denna motion bordlades.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *G. Sälling* under tio dagar från och med den 29 dennes.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Detta ärende skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 7.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böds.
